

Linjiila Iisaa mo Matta winndi

*Haala maamiraaɓe Iisaa
(Lukka 3.23-38)*

¹ Inan binndi kollooji inde maamiraaɓe Iisaa Almasiihu, dimaado ley lenyol Daawda, taan Ibrahiima:

² Ibrahiima rimi Isiyaaka.

Isiyaaka rimi Yaakuuba.

Yaakuuba rimi Yahuuda e minyiraaɓe muudum.

³ Yahuuda rimi Fares e Sera. Been ngoni ɓe o rimdi e Tamar.

Fares rimi Hesruuna.

Hesruuna rimi Aram.

⁴ Aram rimi Aminadaabu.

Aminadaabu rimi Naasuuna.

Naasuuna rimi Salmon.

⁵ Salmon rimi Bo'as, mo o rimdi e Rahabu.

Bo'as rimi Obet, mo o rimdi e Ruttu.

Obet rimi Yesa.

⁶ Yesa rimi Daawda kaananke oon.

Daawda rimi Suleymaana. Oon woni mo o rimdi e dee Uriya-no.

⁷ Suleymaana rimi Robo'am.

Robo'am rimi Abiya.

Abiya rimi Asa.

⁸ Asa rimi Yosafat.

Yosafat rimi Yoram.

Yoram rimi Usiya.

⁹ Usiya rimi Yotam.

Yotam rimi Akas.
Akas rimi Hesekiya.

¹⁰ Hesekiya rimi Manasa.

Manasa rimi Amon.
Amon rimi Yosiya.

¹¹ Yosiya rimi Yekoniya e minyiraaḅe muudum.
Dum hawrii e jamaanu mo Alhuudiyankooḅe
njaalanoo, njaaraa Baabiila.

¹² Caggal 6e njaaraama Baabiila,
Yekoniya rimi Seyaltiyel.
Seyaltiyel rimi Sorobabel.

¹³ Sorobabel rimi Abiihudu.
Abiihudu rimi Eliyakim.

Eliyakim rimi Asoro.

¹⁴ Asoro rimi Sadok.
Sadok rimi Akim.
Akim rimi Eliyuda.

¹⁵ Eliyuda rimi Eliyasar.
Eliyasar rimi Mattan.

Mattan rimi Yaakuuba.

¹⁶ Yaakuuba rimi Yuusufi, jom suudu
Mariyama.

Mariyama woni inna Iisaa bi'eteedo Almasiihu
oon.

¹⁷ Ndelle dum hawrii e jamaanuujii sappo e nay
illa Ibrahiima faa yottii Daawda. Illa e Daawda
faa yottii nde Alhuudiyankooḅe konanoo njaaraa
Baabiila ndeen fu, wo jamaanuujii sappo e nay
hawrata. Woodi du, illa nde Alhuudiyankooḅe
konanoo njaaraa Baabiila faa garol Almasiihu
ndeen, wo jamaanuujii sappo e nay hawrata.

Haala rimeede Iisaa Almasiihu
(Lukka 2.1-7)

¹⁸ Inan no Iisaa Almasiihu rimiraa: Mariyama inniiko oon wo kaɓɓanaado Yuusufi. Ammaa fadde makko e suddeede, tawi o reedirii saabe baawde Ruuhu Ceniido. ¹⁹ Yuusufi kaɓɓando mo oon wo neddo ponnditiido, yidaa semtinde mo, aniyake fiirtude kaɓɓal ngaal e suuraare. ²⁰ Nde o miilotonoo dum ndeen, maleyka Joomiraado wari to makko ley koydol, wi'i mo:

—Yuusufi, taan Daawda, taa hulu ɓaɗude Mariyama, sabo binngel ngel saawi ngeel e Ruuhu Ceniido yuuri. ²¹ O rima biddo gorko. Inndiraa mo Iisaa, sabo wo kanko hisinta yimɓe makko e hakkeeki muɓɓen.*

²² Dum fuu, dum wadii faa haala ka Laamdo yottini annabaajo kaan tabita nde wi'unoo:

²³ «Surbaajo mo anndaa gorko reedan,
rima biddo gorko.

O inndirte Imanuwel.»†

Maanaa innde ndeen wo: «Laamdo ina wondi e meeden».

²⁴ Nde Yuusufi finunoo ndeen, wadi no maleyka Joomiraado wi'iri dum noon. O ɓaɗi Mariyama, ²⁵ ammaa o wondaay e muudum faa rimi biddo gorko. Yuusufi inndiri biddo oon Iisaa.

2

No jom'en anndal ngardi faa ndaara Iisaa

¹ Iisaa rimaama Baytilaama ley leydi Yahuudiya e jamaanu laamu Hirudus. Jom'en anndal yuuri

* **1:21** Innde Iisaa ndeen, e ley Ibraninkoore wo Yoosuwa. Inde fiirta «Joomiraado wo kisinoowo». † **1:23** Esaaya 7.14.

lettugal, ngari Urusaliima. ² Nde 6e ngarnoo ndeen, 6e mbi'i:

—Toy kaananke Alhuudiyankoo6e dimaado joonin oon woni? Min nji'ii hoodere makko 6angii lettugal, min ngarii sujidande mo.

³ Nde Hirudus kaananke oon nannoo dum fu, huli, kam e yim6e Urusaliima fuu. ⁴ O noddi hooree6e almaami'en e jannginoo6e Tawreeta 6een fuu, o yami dum'en toy Almasiihu oon jeyi rimeede. ⁵ Be njaabii mo, 6e mbi'i:

—Baytilaama ley leydi Yahuudiya, sabo inan ko annabaajo winndunoo:

⁶ «Aan, Baytilaama, leydi Yahuudiya, tannyoral a wanaa wuro famaro hakkunde gure Yahuudiya mawde deen.

Sabo ardotoodo yuuran e maada, garoowo faa dura yim6e am, Israa'iilankoo6e.»*

⁷ Ndeen Hirudus noddi jom'en anndal 6een e cuncukka, yami 6e wakkati mo hoodere ndeen 6angi. Be paamini mo. ⁸ Caggal duum, o neli 6e Baytilaama. O wi'ii 6e:

—Njehee, kumpitowodon kabaaru cukalel ngeel faa tannyoron. Si on nji'ii ngel fu, ngaron kumpiton kam faa miin du mi yaha, mi sujidanowa ngel.

⁹ Nde 6e nannoo ko kaananke oon haali duum ndeen, 6e ndilli. Hoodere nde 6e njiinoo lettugal ndeen ardii 6e yaade. Nde ardii 6e faa nde yottii do cukalel ngeel woni doon, de nde darii. ¹⁰ Ko 6e nji'i hoodere ndeen duum, 6e ceyii seyo mango sanne. ¹¹ Be naati ley suudu nduun, 6e nji'i

* 2:6 Mika 5.1.

cukalel ngeel e inniigel Mariyama. Be kippii e leydi, 6e kujidani ngel. Be njaltini gineeji ma6be, 6e teddiniri ngel kan6e e sii uurdi mbelndi e dakke uurde bi'eteede miiri. ¹² Caggal duum, Laamdo gongini 6e ley koydol taa 6e njeccoo to Hirudus. Ndelle 6e kootiri leydi ma6be laawol gonngol.

No Yuusufi doggiri suudowii leydi Misira

¹³ Nde jom'en anndal been ndillunoo fu, ma-leyka Joomiraado wari e Yuusufi ley koydol, wi'i dum:

—Umma, hooyu cukalel ngel e inna muudum, ndogga njahaa Misira. Keddodaa toon faa nde mbi'oymaami ngartaa. Sabo Hirudus filoto cukalel ngel faa wara ngel.

¹⁴ Yuusufi ummii jemma, hooyi cukalel ngeel e inniigel, de 6e ndilliri Misira. ¹⁵ O heddi toon faa Hirudus maayi, faa haala ka Laamdo yottini annabaajo kaan tabita nde wi'unoo:

«Mi noddii 6iyam wurtoo ley Misira.»†

No Hirudus wardi sukaa6e Baytilaama

¹⁶ Nde Hirudus faamunoo jom'en anndal been njambake dum ndeen, tikki sanne. O yamiri cukaloy ngoroy Baytilaama e dakkol muudum fuu mbaree, gilla keccoy faa ngadukoy duubi didi. O wadii dum fodde wakatiiji di jom'en anndal been kokki mo diin. ¹⁷ Noon haala ka annabi Yeremiya haalnoo kaan tabitiri nde wi'unoo:

¹⁸ «Wullaango nanaama ley wuro Rama, bojji e uumaali duudfi:

† **2:15** Hoseya 11.1.

Rahiina† ina woya cukaloy muudum,
 jabaay berndem waaltinee, sabo koy ked-
 daaki.»§

No Yuusufi wartiri leydi Israa'iila

¹⁹ Caggal maayde Hirudus, maleyka Joomiraado wari e Yuusufi to leydi Misira toon e ley koydol,
²⁰ wi'i dum:

—Umma, hooyu cukalel ngel e inna muudum, njeccodon leydi Israa'iila, sabo yidunooƙe warude suka oon been maayii.

²¹ Yuusufi ummii, hooyi cukalel ngeel e innigel, ƙe kooti leydi Israa'iila. ²² Ammaa o nanii Arkalaawu loomtii bammum Hirudus, laamake leydi Yahuudiya, de o huli yahude toon. O sappaa e ley koydol faa o yehi leydi Galili. ²³ O hodowi wuro wi'eteengo Nasaraatu. Noon dum laatorii faa ko annabaabe mbi'unoo dum tabita: «O wi'ete Nasaraatuujo.»

3

No Yaayaa waajorii

(Marku 1.1-8, Lukka 3.1-18, Yuhanna 1.19-28)

¹ E jamaanu oon, Yaayaa lootoowo lootagal batisima ƙangi. Imo gooyna ley ladde Yahuudiya, imo wi'a:

² —Tuubee, sabo laamu Laamdo ƙadake.

³ Oon woni mo annabi Esaaya sappinoo, nde wi'unoo:

«Daande ina yeewnoo ley ladde ina wi'a:
 Moyyinee laawol Joomiraado,

† **2:18** Rahiina woni jom suudu Yaakuuba mo yimƙe Israa'iila njogorii hono inna muƙeen. § **2:18** Yeremiya 31.15.

ndartinee dati makko!»*

⁴ Yaayaa ina bornii kaddungal canyiraangal leeḅi geeloodi, ina haḅḅii kaḅḅorgol nguru. Nyaamdu makko wo baḅḅatti e njuumndi ladde. ⁵ Yimḅe yuuri Urusaliima e leydi Yahuudiya e seraaji gooruwol Urdun fuu, ngari to makko. ⁶ Iḅe kaalta hakkeji maḅḅe, de Yaayaa ina loota ḅe lootagal batisima† ley gooruwol Urdun.

⁷ Ko o yi'i Farisa'en e Saduki'en heewḅe na ngara faa lootee lootagal batisima ḅuum, o wi'i ḅum'en:

—Onon ḅiḅḅe bolle! Moy sappani on ndoggon tikkere Laamḅo waroore? ⁸ Ngollee golleeji kawrooji e tuubugol. ⁹ Taa koolodon on kisan saabe wo on taaniraaḅe Ibrahiima. Sabo mido wi'a on: Laamḅo ina waawi waylitinde kaaye de laatoḅ ḅiḅḅe Ibrahiima! ¹⁰ Joonin, jammberere yeptaama faa soppa ḅadi ledḅe. Ndelle, lekki fuu ki rimataa ḅiḅḅe lobbuḅe, soppete, fadḅee ley yiite.

¹¹ Miin, ndiyam lootirammi on batisima faa hollita on tuubii. Ammaa garoowo caggal am oon, kam ḅuri kam baawḅe. Mi fotaa fay ḅortude ḅum paḅe muudum. Oon lootirta on batisima Ruuhu Ceniido e yiite. ¹² O segilake faa o yaroo nyaamri makko faa laaḅa. O hawrundura nyaamri makko ley beembal, de nyaande ndeen o wuldan ḅum yiite nge nyifataa.

*No Iisaa lootiraa lootagal batisima
(Marku 1.9-11, Lukka 3.21-22)*

¹³ Wakkati oon, Iisaa yuuri Galili, wari gooruwol Urdun to Yaayaa, faa Yaayaa loota ḅum lootagal

* **3:3** Esaaya 40.3. † **3:6** Do wi'ete lootagal batisima dow haala batisima Yaayaa fu, lootagal tuubu maa mutineede du na wi'ee.

batisima. ¹⁴ Ammaa Yaayaa muuyi salaade d̄um, wi'i mo:

—Aan haani lootude kam. De noy ngardataa to am, miin, faa mi loote?

¹⁵ Iisaa jaabii mo, wi'i:

—Accu d̄um laatoroo noon joonin, sabo noon kaanden hiḅḅinirde ko dartii fuu.

Ndeen o jaḅi. ¹⁶ Nde Iisaa lootanoo, ina wurtoo ndiyam d̄aam fu, wakkati oon pay kammu omtii. O yi'i Ruuhu Laamḁo ina jippoo hono wuugaandu, ina wara dow makko. ¹⁷ Wakkati oon du, daande yuuri dow kammu, wi'i:

—O woni Biyam mo korsinmi, mo ceyortoomi.

4

No Ibiliisa jarriborii Iisaa

(Marku 1.12-13, Lukka 4.1-13)

¹ Wakkati oon, Ruuhu Laamḁo yaari Iisaa ley ladde, faa Ibiliisa jarriboo mo. ² Iisaa wadi balde capande nay ina suumii jemma e nyalooma fuu. Caggal d̄uum, o yolbi. ³ Ndeen, Jarribotooḁo oon ḅattitii mo, wi'i mo:

—Si a Bii Laamḁo, yamir kaaye ḁe laatoo nyaamdu.

⁴ De Iisaa jaabii mo, wi'i:

—Ina winndaa: «Wanaa e nyaamdu tan nedḁo wuurdata. Ko nedḁo wuurdata dey, wo e haala fuu ka Laamḁo haali.»*

⁵ Caggal d̄uum, Ibiliisa yaari mo Urusaliima ngalluure seniinde ndeen, darni mo dow to ḅuri toowde e suudu dewal mawndu, ⁶ wi'i mo:

* **4:4** Fillitagol Tawreeta 8.3.

—Si a Bii Laamdo, fittu njippodaa e leydi. Sabo ina winndaa: «Laamdo yamiran maleyka'en muudum njaɓɓe e juude muɓɓen taa koyngal maa fiyoo e hayre.»†

⁷ Iisaa jaabii mo, wi'i:

—Ina winndaa katin: «Taa ndaartinda Laamdo, Joomiraado maa.»‡

⁸ Katin Ibiliisa yaari mo dow waamnde toownde sanne, holli mo laamuuji adunaaru fuu e darja muɓɓen, ⁹ wi'i mo:

—Mi hokkete dum do fuu si a hippake, a suji-danii kam.

¹⁰ Iisaa wi'i mo:

—Woddam Seydaani! Sabo ina winndaa: «Wo Laamdo Joomiraado maa kaandaa sujidande, kam tan kaandaa rewude.»§

¹¹ Ndeen Ibiliisa seli mo. Wakkati oon, maleyka'en ngari to makko, ina ngollana mo.

*No Iisaa fuddiri golle muudum ley Galili
(Marku 1.14-15, Lukka 4.14-15)*

¹² Nde Iisaa nannoo Yaayaa uddaama ley kasu ndeen, o yeccii leydi Galili. ¹³ Ammaa o joodaaki Nasaraatu katin, de o hodowi Kafarnahum wuro dakiingo maayo ley leydi Jabulon, kam e Naftali.

¹⁴ Dum wadii faa haala ka annabi Esaaya haalnoo kaan tabita nde wi'unoo:

¹⁵ «Leydi Jabulon e leydi Naftali

dow laawol jahoowol maayo manngo,

caggal Urdun,

ley leydi Galili,

joonnde yimɓe ɓe nganaa Alhuudiya'en,

† 4:6 Jabuura 91.11-12. ‡ 4:7 Fillitagol Tawreeta 6.16. § 4:10 Fillitagol Tawreeta 6.13.

16 yimbe wonbe e nimre
nji'ii annoora mawdo.

Wuurbe e ley leydi nibbundi nimre maayde,
annoora yaynanii dum'en.»*

17 Gilla ndeen, Iisaa fuddi waajaade ina wi'a:
—Tuubee, sabo laamu Laamdo badake.

*No Iisaa noddiri taalibaabe arandeebe
(Marku 1.16-20, Lukka 5.1-11)*

18 Iisaa ina yaha hunnduko maayo Galili, de yi'i sakiraa be dido, Simon bi'eteedo Piyeer e sakiike mum Andre. Ibe padda filiiji maabe ley maayo ngoon. Wo be nanngoo be liyyi. 19 Iisaa wi'i be:

—Njokkee kam, mi wadan on filotoobe yimbe.

20 Wakkati oon be njoppi filiiji maabe diin, be njokki mo. 21 O yehi yeeso, o yi'i katin sakiraa be dido wobbe, Yaakuuba e Yuhanna, gibbe Jebede. Kam'en e baaba mubben Jebede ina ngoni ley laana, ina moyyintina filiiji mubben. O noddi dum'en. 22 Wakkati oon pay, be njoppi laana kaan, be njoppi baabiibe du, be njokki mo.

*No Iisaa waajorii e no selliniri yimbe
(Lukka 6.17-19)*

23 Iisaa yiiltii ley leydi Galili fuu. Imo waa-joo e ley cuudi maabe baajordi, imo gooyna Kabaaru Lobbo haala laamu Laamdo, imo danna sii nyawuuji e male fuu. 24 Kabaaru makko sankitii ley leydi Siiriya fuu. Yimbe na ngadda nyawbe nyawuuji feere feere e male fuu to makko. Wobbe wo wondube e ginnaaji, wobbe jom'en dabidabiije, wobbe du wo jom'en balli-mbaatufi. O danni dum'en. 25 Jamaa keewdo sanne jokki mo. Wo be

* 4:16 Esaaya 8.23-9.1.

yuuruɓe Galili e leydi mbi'eteendi Galluujɓe Sappo e Urusaliima e Yahuudiya e caggal gooruwol Urdun.

Waaju Dow Waamnde

(Suuraaji 5 – 6 – 7)

5

(Lukka 6.20-23)

¹ Iisaa yi'i jamaa keewɗo oon de yeenji dow waamnde, joodii. Taalibaaɓe muudum been battitii dum. ² O fuddi waajaade ɓe, o wi'i:

³ —Barke woodanii annditinɓe yonkiiji muɓɓen ina lokkidi,

sabo kamɓe njeyi laamu Laamɗo.

⁴ Barke woodanii suniiɓe,

sabo Laamɗo waaltinan ɓerde muɓɓen.

⁵ Barke woodanii leeyinkiniiɓe,

sabo kamɓe ndonata adunaaru.

⁶ Barke woodanii filotooɓe fonnditaare hono no yolbuɓe e ɗomɗuɓe pilortoo neema,

sabo ɓe kaaran, ɓe ɗomɗitan.

⁷ Barke woodanii yurmotooɓe,

sabo Laamɗo yurmoto ɓe.

⁸ Barke woodanii laaɓuɓe ɓerde,

sabo ɓe nji'an Laamɗo.

⁹ Barke woodanii waddooɓe jam,

sabo ɓe noddirte ɓiɓɓe Laamɗo.

¹⁰ Barke woodanii torraaɓe saabe fonnditaare,

sabo kamɓe njeyi laamu Laamɗo.

¹¹ Barke woodanii on si yimɓe mbonkake on, torrii on, njowii on sii bonanda fuu saabe am. ¹² Ceyee, mbeltee, sabo mbarjaari mawndi ina doomi on dow kammu. Sabo hono noon annabaaɓe artiɓe on been torriraa.

Haala lamdam e annoora
(Marku 9.50, Lukka 14.34-35)

¹³ —Onon, wo on lamdam adunaaru ndu. Ammaa si lamdam selii lamsude, dume lamsinta dam katin? Dam nafataa fay huunde! Dam faddete yaasin, yimbe njaaɓa dam.

¹⁴ Wo on annoora adunaaru. Ngalluure nyiɓaande dow waamnde waawaa suudaade. ¹⁵ Fay gooto hubbataa lampal, de hippa dum kaakol. Ko wadata dey, ɓilan ngal, ngal yaynana gondo e suudu nduun fuu. ¹⁶ Hono noon annoora moodon haani yaynirde yeeso yimbe, faa nji'a gollleeji lobbi di ngadoton, de njetta Baaba moodon gondo dow kammuuli oon.

No Iisaa jannginiri haala Tawreeta

¹⁷ —Taa cikkee mi warii faa mi itta jamirooje Tawreeta naa haala annabaaɓe. Mi waraay faa mi itta dum. Mi warii faa mi hibbina dum. ¹⁸ Goonga kaalanammi on: sini kammu e leydi ina ked-dii, fay tobbel maa masel tosataake ley Tawreeta faa dum fuu dum tabita. ¹⁹ Dum le, boofudo ko ɓuri fuu famɗude e jamirooje deen, de janngini wobble faa ngada noon, joomum laatoto ɓurɗo famɗude e laamu Laamɗo. Ammaa neddo fuu jokkudo Tawreeta oon, de janngini wobble ngada noon, joomum laatoto mawɗo e laamu Laamɗo. ²⁰ Sabo mido haalana on: si on buraay jannginoobe Tawreeta e Farisa'en fonnditaare fu, on naatataa e ley laamu Laamɗo.

Haala tikkere

²¹ —On nanii maamiraaɓe meeden been mbi'anooma: «Taa wadu war-hoore, gaduɗo

war-hoore fuu ina haani sareede.»* 22 Miin kaa mido wi'a on: tikkando sakiike muudum fuu, ina haani sareede. Bi'udo sakiike muudum wo cuubaado fu, ina jeyi darneede yeeso sariya laamu. Katin du, neddo fuu biido mo wo o jiiibiido, ina haani naatude yiite jahannama. 23 Ndelle, si a warii e hirsirde faa ngada sadaka, de miccitidaa wakkati oon sakiike maa ina joganii maa ko metti, 24 njoppaa sadaka maa oon doon, njahaa njaafunduwowaa e sakiike maa oon tafon, ndeen ngartaa ngadaa sadaka maa oon.

25 Si a habii e goddo, de odon njaada sariya fu, karodaa ndewritaa e joomum fadde moodon yottaade, taa o watte e juude carotoodo, de oon watte e junngo doomoowo kasu, de udedaa e kasu.

26 Goonga kaalanammi on: abada a wurtataako si a yobaay ko ndewetedaa duum faa laabi.

Haala jeenu

27 —On nanii wi'anooma: «Taa wadu jeenu!»†
 28 Miin kaa mido wi'a on: yeewrudo debbo janano muuyo fuu, jeenii e ley bernde mum. 29 Ndelle, si yitere maa nyaamre luttinte, ittu nde, padfaa nde to woddi! Ceedaa e tergal maa gootal buri moyyande ma diina banndu maa nduun fuu faddee e jahannama. 30 Si junngo maa nyaamo luttinte, tayu ngo, padfaa ngo to woddi: ceedaa e tergal maa gootal buri moyyande ma diina banndu maa nduun fuu naata jahannama.

Haala ceergal

(Matta 19.9, Marku 10.11-12, Lukka 16.18)

* 5:21 Wurtagol 20.13. † 5:27 Wurtagol 20.14.

31 —Wi'anooma katin: «Ceerudo deekum fuu, hokka dum talkuru ceergal.»‡ 32 Miin kaa mido wi'a on: neddo fuu ceerudo deekum de tawi o wanaa jeenoowo, si o banjowaama, gorko ceerudo mo oon wadii mo jeenoowo. Neddo fuu banjudo debbo ceeraado, kam du jeenii.

Haala hunayeere

33 —On nanii katin, maamiraabe meeden mbi'anooma: «Taa fiirtu hunayeere maa, tabintinaa nde yeeso Joomiraado.»§ 34 Miin kaa mido wi'a on: taa kunodon fey. Taa kunorodon kammu, sabo wo joodorgal Laamdo. 35 Taa kunorodon leydi, sabo wo njaabirdi koyde makko, naa Urusaliima, sabo wo ngalluure Kaananke mawdo. 36 Taa kunorodaa hoore maa, sabo a waawaa rawninde naa bawlinde fay leebol mayre gootol. 37 Mbi'aa «ayyo» naa «a'aa» tan. Ko faltii duum fuu, wo to Bondo oon yuuri.

Haala yomnitagol (Lukka 6.29-30)

38 —On nanii wi'anooma: «Yitere yomnitorte yitere, nyiinde yomnitorte nyiinde.»* 39 Miin kaa mido wi'a on: taa njomnitee gadudo on ko boni. Si goddo feenyii ma gere nyaamo fu, acca dum feenya gere nano oon du. 40 Si goddo wullake ma faa teeta forgo maa, accu dum yaada e saaya maa jaangol du. 41 Si goddo tilsinanii ma ronndaade donngal yaadu kilomeetere, ronnda ngal yaadu

‡ 5:31 Fillitagol Tawreeta 24.1. § 5:33 Limooje 30.3. * 5:38 Wurtagol 21.24, Lewinkoo6e 24.20.

kilooji dīdi. ⁴² Si goddo ɲaarake ma, hokku dum. Si goddo wi'ii mbuyodaa dum fu, taa salana dum.

Haala yidugol waybe
(Lukka 6.27-28, 32-36)

⁴³ —On nanii wi'anooma: «Njidaa gondo maa, mbanyaa ganyo ma.» ⁴⁴ Miin kaa mido wi'a on: njidee waybe on, ndu'anodon torroobe on. ⁴⁵ Worrude hono noon hollata wo on biɓbe Baaba moodon gondo dow kammuuli. Sabo no o fudinirta naange makko dow bonbe, noon du o fudinirta nge dow moyyube. No o tomnirta dow fonnditiibe, noon du o tomnirta dow oonyiibe. ⁴⁶ Si yidube on tan njidoton, mbarjaari ndiye keboton? Fay nanngooobe lampo been du ina ngadira noon! ⁴⁷ Si sakiraabe moodon tan njowton, dume senndi on e wobbe? Fay heeferbe been ina ngadira noon! ⁴⁸ Ndelle, laatodon hiɓube, hono no Baaba moodon gondo dow kammuuli oon hiɓbiri ni.

6

No Iisaa waajorii haala wallude talkaabe

¹ —Tinnee taa ngadiron golleeji moodon lobbi faa yimbe nji'a on. Si on ngadii dum fu, on kebataa mbarjaari to Baaba moodon gondo dow kammuuli oon.

² Ndelle, si ada itta jakka, taa feeka faa yimbe nji'e. Wo hono noon munaafiki'en been ngadata ley cuudi baajordi e dow laabi faa yimbe mana dum'en. Goonga kaalanammi on, be kebii mbarjaari maɓbe faa timmi. ³ Aan kaa, si ada itta jakka fu, taa nano maa faama ko nyaamo maa

wadata. ⁴ Ndeen jakka maa oon laatoto ko suudfi, de Baabiraado maa ji'owo ko suudfi oon yobe.

Haala du'aare
(Lukka 11.2-4)

⁵—Si odon ndu'oo, taa ngadon no munaafiki'en ni. Kambe, iɓe njidi daraade ley cuudi baajordi e hakkunde to laabi kawrata, de ɓe ngada du'aare yalla yimɓe fuu ina nji'a ɓe. Goonga kaalanammi on, ɓe keɓii mbarjaari maɓɓe faa timmi. ⁶ Onon kaa, nde ndu'otodon fuu, naaton ley cuudi mon, ommbon dammbugal, de ɗaarodon Baaba mon e suuraare. Ndeen, Baaba mon ji'owo ko suudfi oon, yoban on.

⁷ Si odon ndu'oo, taa kebbinee haalaaji ɓoli di ngalaa nafaa hono no yimɓe ɓe anndaa Laamɗo ɓeen ngadata ni. Iɓe miilii Laamɗo jaabanto ɓe si ɓe kebbinii haala. ⁸ Taa nyemmbitee ɓe, sabo Baaba moodon ina anndi ko kaajadon gilla on nyaagaaki dum. ⁹ Onon le, inan no ndu'ortodon:

Baaba amin gondo dow kammuuli,
innde maa laatoo seniinde.

¹⁰ Laamu maa wara.

Muuyde maa ngadee dow leydi do hono no ngadirtee dow kammuuli ni.

¹¹ Kokkaa min hannden nyaamdu heyooru min.

¹² Njaafonodaa min hakkeji amin,
hono no min njaafortoo wadoobe min hakkeji ni.

¹³ Taa accu min njarribee,
ammaa hisin min e Bondo oon.

[Sabo laamu e baawde e teddeengal ina ngoodani maa faa abada. Aamiina.]*

¹⁴ Ndelle, si on njaafake wadoo6e on hakkeeji, Baaba moodon gondo dow kammuuli oon du yaafoto on. ¹⁵ Ammaa si on njaafataako toonyiibe on, Baaba moodon oon du yaafataako hakkeeji moodon.

Haala suumayeere

¹⁶—Si on cuumake, taa njurminkinee hono mu-naafiki'en been: 6e balinto, yalla yim6e fuu ina anndita 6e suumiibe. Goonga kaalanammi on: 6e kebii mbarjaari ma66e faa timmi. ¹⁷ Aan kaa, si a suumake, mbujaa hoore maa, culmaa yeeso maa, ¹⁸ taa paamina yim6e a cuumiido. Baaba maada gondo ley suuraare oon tan anndata. Woodi du Baaba maa ji'owoo ko ngadudaa e suuraare oon, yobete.

Haala jawdi dow kammu

(Lukka 12.33-34)

¹⁹—Taa ndesanon ko'e mon jawdi adunaaru, do mooyu e puundi mbonnata, do wuy6e kelata gampuuje de mbujja. ²⁰ Ndesanon ko'e mon jawdi dow kammu, do fay huunde bonnataa, wanaa mooyu wanaa puundi, do wuy6e kelataa gampuuje sakko mbujja. ²¹ Sabo do jawdi maa woni fuu, doon bernde maa du wonata.

Haala annoora e nimre

(Lukka 11.34-36)

²² —Gite ngoni lampal banndu. Si gite maa ina mboodi, banndu maa fuu heewan annoora.

* **6:13** Cakitte aaya 13 tawaaka e dereeji burdi fuu 6ooyude diin.

²³ Ammaa si de mboodaa, banndu maa fuu heewan nimre. Ndelle, si ko hokkata banndu maa annoora duum laatake nimre fu, nimre ndeen na tekki koy!

Haala filaade laamu Laamdo

(Lukka 16.13, 12.22-31)

²⁴ —Fay gooto waawaa gollande joomiraaፎe diido, sabo joomum wanyan gooto, de yida keddiido oon, maa du nanngunduran e gooto, de yawa keddiido oon. On mbaawaa gollande Laamdo e jawdi fuu nde wootere.

²⁵ Dum le, mido wi'a on: taa kaፆፆu-ko'u wona e moodon e dow nguurndam mon - ko nyaamoton e ko njaroton. Taa balli moodon du kaፆፆu on ko'e e ko bornotodon. Sabo nguurndam ina buri nyaamdu, banndu du ina buri koltal, naa wanaa?

²⁶ Ndaaree pooli piirooji di: di aawataa, di tayataa, di ndesataa faa'e, ammaa Baaba moodon gondo dow kammuuli oon ina nyaamna di. Onon le, wanaa odon buri pooli teddude to woddi?

²⁷ Moy e moodon waawi beydude balde muudum fay nyalooma gooto saabe ko haፆፆi dum hoore?

²⁸ Ko wadi de kolte na kaፆፆi on ko'e? Ndaaree pinndi-iji ladde no di mawnirta: di ngollataa, di motataa.

²⁹ Mido haalana on: fay Suleymaana e darja muudum fuu holtiraay hono gootel e majji ni.

³⁰ Si Laamdo ina holtinira noon hudo taweteeko ley ladde hannden, faddeteeko e yiite jaango, wanaa o holtinan on faa bura noon, onon famduፆe hoolaare!

³¹ Ndelle, taa ko'e mon kaፆፆoo faa mbi'on: «Dume nyaameten? Dume njareten? Dume bornotoden?»

³² Sabo kulle dee fuu wo ko yimፆe ፆe anndaa Laamdo pilotoo. Si goonga, Baaba

mon gondo dow kammuuli oon ina anndi dūm fuu idūm tilsani on. ³³ Ndelle, pilodon laamu Laamdo tafon, kam e fonnditaare muudum. Ndeen ko heddii dūm fuu, on beydante dūm.

³⁴ Ndelle, taa jaango haɓɓa on ko'e, sabo jaango du wardan e ko muudum. Nyannde fuu, donngal muudum ina heya dūm.

7

Haala feloore

(Lukka 6.37-38, 41-42)

¹ —Taa kiitee, on kiitataake. ² Sabo no kiitortodon woɓɓe, noon onon du kiitortedon. Katin du ko etiranton woɓɓe, wo dūm etirantedon. ³ Ko wadi de ada yi'a kudol ley yitere sakiike maa, de aan le, a taykataako leggal gonngal e ley yitere maa ndeen? ⁴ Noy mbaawrudaa wi'ude sakiike maa: «Sakiike, accu mi ittane kudol gonngol e yitere maa ngol», de aan le, wo leggal woni ley yitere maa ndeen? ⁵ Munaafiki, ittu leggal gonngal e yitere maa ngaal tafon. Ndeen jiide maa laaban, faa keɓaa ittaa kudol gonngol e yitere sakiike maa ngool.

⁶ Taa kokkee dawaadi ko senii, sabo di njeccoto, di nata on. Taa cankitee kaaye moodon dime yeeso girooji, sabo di njaaɓan de.

No Laamdo hokkirta ɗaariido dūm

(Lukka 11.9-13)

⁷ —Naaaree, on keɓan. Pilee, on njiitan. Calminee, on omtante. ⁸ Sabo ɗaariido fuu heɓan. Piliido fuu yiitan. Calmindō fuu omtante. ⁹ Moy e moodon hokkata biyum hayre si ɗaarake dūm

buuru? ¹⁰ Naa ɲaaroo ɗum liingu de hokka ɗum mboddi? ¹¹ No mbonirdon ni fuu, oɗon anndi no kokkirton ɓiɓɓe mon kulle lobbe, sako Baaba moodon gondo dow kammuuli oon. Imo hokka ɲaariido mo fuu ko moyyi. ¹² Ndelle, ley huunde fuu, ngadane wobbe ko njiddon ɓe ngadana on. Sabo ɗum pay woni ko Tawreeta Muusaa e dewte annabaabe deen njamiri.

Haala dammbugal paadungal
(Lukka 13.24)

¹³ —Naatiree dammbugal paadungal! Sabo dammbugal naatirgal halkere ina yaaji, laawol muudum ngool ina hoyi, jokkoobe ngol ɓeen du ina keewi. ¹⁴ Ammaa dammbugal naatirgal ngu-urndam ngaal ina faadi, laawol muudum ngool ina billii, yiitooɓe ɗum du wo seeda.

Haala lekki e ɓiɓɓe muudum
(Lukka 6.43-44)

¹⁵ —Tinnee e annabaabe fewreeɓe. Si ɓe ngarii to moodon fu, iɓe nga'i hono baali, de si goonga, wo ɓe cuuli jolbuɗi. ¹⁶ Golle maɓɓe annditirton ɓe hono no lekki annditirtee ɓiɓɓe muudum ni. Cabiiɓe ɓorataake e ngi'eehi, yibbe du ɓorataake e nyakkaɓere. ¹⁷ Lekki lobbi fuu, wo ɓiɓɓe lobbuɓe rimata, de lekki mbonki kaa, wo ɓiɓɓe bonɓe rimata. ¹⁸ Lekki lobbi waawataa rimude ɓiɓɓe bonɓe, woodi du lekki mbonki waawataa rimude ɓiɓɓe lobbuɓe. ¹⁹ Lekki fuu ki rimataa ɓiɓɓe lobbuɓe soppete, faddee e yiite. ²⁰ Ndelle, golle maɓɓe annditirton ɓe.

No taalibaabe fewreeɓe carirtee
(Lukka 13.25-27)

21 —Wanaa wi'ooḃe kam «Joomam, Joomam» ḃeen fuu naatata e laamu Laamḃo. Ammaa wo wadooḃe muuyḃe Baaba am gondo dow kammuuli oon, ḃeen ngoni naatooḃe. 22 Nyannde darngal, heewḃe mbi'an kam: «Joomam, Joomam! Wanaa e innde maa min mbaajorii naa? Wanaa e innde maa min ndiiwri ginnaaji naa? Wanaa e innde maa min ngadiri kaayeeḃiiji keewḃi naa?» 23 Ndeen mbi'ammi ḃe: «Abada mi anndaano on. Mbodḃee kam, onon wadooḃe ko boni!»

*Haala suudu joyyinaandu dow hayre
(Lukka 6.47-49)*

24 —Ndelle, nedḃo fuu kettindiido haalaaji am ḃi de jokki ḃi, nanndan e jom hakkillo nyiḃudo suudu muudum dow hayre. 25 Yuwoonde toḃi, gooruuji mbubbi, keni mawḃi mbifi e mayru. Dum fuu ndu saamaay, sabo ndu joyyinaama dow hayre. 26 Ammaa nedḃo fuu kettindiido haalaaji am ḃi de jokkaay ḃi, ina nanndi e mo walaa hakkillo, nyiḃudo suudu muudum dow njaareendi. 27 Yuwoonde toḃi, gooruuji mbubbi, keni mawḃi mbifi e mayru. Ndu saami faa ndu halki ndu fuu.

28 Nde Iisaa tilinoo e haalaaji ḃiin ndeen, jama'aaje ḃeen kaaynaama sanne e waaju makko oon. 29 Sabo o waajorake ḃe no jom baawḃe ni, wanaa hono jannginooḃe maḃḃe Tawreeta.

8

*No Iisaa selliniri ceppindo
(Marku 1.40-45, Lukka 5.12-16)*

¹ Ko Iisaa jippii waamnde ndeen duum, jamaa keewdo jokki dum. ² Wakkati oon, gorko ceppindo battitii dum, hippii yeeso muudum, wi'i:

—Joomam, si a muuyii fu, ada waawi dannude kam faa mi laaba.

³ Iisaa foorti junngo mum, meemi mo, wi'i:

—Mi muuyii, dadu.

Wakkati oon pay, gorko oon dadi ceppam muudum, laabi. ⁴ Caggal duum, Iisaa wi'i mo:

—Tinna taa kaalanaa dum fay gooto. Ammaa yahu holloy hoore maa almaami, ngadaa sadaka mo Muusaa yamiri oon, faa faamina 6e a dadii.

No Iisaa selliniri golloowo hooreejo sordaasiibe (Lukka 7.1-10)

⁵ Nde Iisaa naatannoo Kafarnahum ndeen, hooreejo sordaasiibe battitii dum, naarii dum mballa, wi'i:

⁶ —Moodibbo, golloowo am ina waalii ley suudu, sellaa faa junngo e koyngal fuu bantataako. Imo torrii sanne!

⁷ Iisaa wi'i mo:

—Mi waran, mi dannowa mo.

⁸ Ammaa hooreejo sordaasiibe oon jaabii, wi'i:

—Moodibbo, miin, mi hewtaay ko naataa ley suudu am. Ammaa si a haalii haala ngoota tan, golloowo am oon dadan. ⁹ Miin e hoore am, wo mi dawranaado, de mido dawrana sordaasiibe du. Si mi wi'ii gooto maabe yaha fu, yahan. Si mi wi'ii goddo wara, waran. Si mi wi'ii maccudo am wada huunde, wadan.

¹⁰ Nde Iisaa nannoo dum ndeen, dum haaynii dum sanne, wi'i jokkuibe dum been:

—Goonga kaalanammi on, mi yi'aay goondinal hono ngal sellude e Israa'iilanke fay gooto. ¹¹ Mido haalana on, heewbe yuuran lettugal e gorgal, njoododoo e Ibrahiima e Isiyaaka e Yaakuuba, be nyaamda ley laamu Laamdo. ¹² Ammaa haannoobe naatude laamu been, paddete ley nimre wonnde yaasin ndeen. Toon bojji e neryundurde nyiiye ngoni.

¹³ Caggal duum, Iisaa wi'i hooreejo sordaasiibe oon:

—Hootu. Dum laatane hono no ngoondinirdaa ni.

Wakkati oon jaati, golloowo hooreejo sordaasiibe oon dadi.

*No Iisaa selliniri nyawbe heewbe
(Marku 1.29-34, Lukka 4.38-41)*

¹⁴ Iisaa yehi galle Piyeer, tawi esoo Piyeer debbo ina fukkii wo jontaado. ¹⁵ Iisaa meemi junngo makko, de o dadi e jontere makko. O ummii, o weerni Iisaa.

¹⁶ Nde hiirnoo fu, Iisaa waddanaa yimbe heewbe be ginnaaji ngoni e mubben. Konngol makko tan o riiwri di, o danni nyawbe been fuu.

¹⁷ Dum laatorake noon faa ko annabi Esaaya haalnoo duum tabita nde wi'unoo:

«O ittii tampiriiji meeden,

o ronndake nyawuuji meeden.»*

*No yimbe mbiiri njokkan Iisaa
(Lukka 9.57-62)*

¹⁸ Nde Iisaa yi'unoo jamaa oon ina filii dum ndeen, yamiri be peyyita maayo ngoon.

¹⁹ Jannginoowo Tawreeta gooto battii, wi'i mo:

* **8:17** Esaaya 53.4.

—Moodibbo, to njahataa fuu mi jokkete.

²⁰ Iisaa wi'i mo:

—Baagaaji† ina njogii gayde, pooli du ina njogii cuudi, ammaa Bii Neddo walaa fay nokku do fukkina hoore muudum fowta.

²¹ Goddo, jeyaado e taalibaaŕe been, wi'i mo:

—Joomam, accu mi yaha mi uwowa baaba am tafon.

²² O jaabii oon, o wi'i:

—Jokkam, accu maayŕe uwa maayŕe muŕben.

*No Iisaa darniri yuwoonde e henndu
(Marku 4.35-41, Lukka 8.22-25)*

²³ Ndeen Iisaa naati laana, taalibaaŕe muudum njokki dum. ²⁴ Wakkati gooto, yuwoonde ummodii e henndu mawndu dow maayo ngoon faa bempyye ina udda laana kaan. Tawi Iisaa kaa ina daanii. ²⁵ Taalibaaŕe been battii mo, pindini mo, iŕe mbi'a:

—Joomii amin, dannu min! Inani miden kalka!

²⁶ O jaabii ŕe, o wi'i:

—Ko wadi de kuldon? Onon famduŕe hoolaare!

Wakkati oon, o ummii, o sappani henndu e bempyye maayo deen e semmbe. Dum fuu dum deyyinii siw! ²⁷ Dum haayinii taalibaaŕe been! Iŕe mbi'a:

—Gorko o wo moy de fay keni e ndiyam ina dowtanoo dum?

*No Iisaa selliniri worŕe dido wondube e ginnaaji
(Marku 5.1-20, Lukka 8.26-39)*

† **8:20** Waagaaru ina wi'ee junkuuru du.

²⁸ Nde Iisaa feyyitinnoo maayo fu, heetti e leydi yimbe Gadara. Doon worbe dido wondube e ginnaaji njalti ley caabeeje, kawri e makko. Ibe nyanngunoo faa fay gooto suusaano rewude laawol ngool. ²⁹ Be keddii ibe nduka ibe mbi'a:

—Bii Laamdo, dume njiddaa wadude min? Yalla a warii do faa torraa min, gilla wakkati padaado oon yottaaki naa?

³⁰ Coggal girooji manngal ina dura dakkol doon.

³¹ Ginnaaji diin njaarii mo, mbi'i:

—Si riiwude min njiddaa, accu min naatowa e coggal girooji ngal.

³² O wi'i di:

—Njehee!

Ginnaaji diin njalti, naatowi e girooji diin. Wakkati oon, coggal ngaal fuu doggi, tellitii dow waamnde, saami ley maayo, halki. ³³ Duroobe been ndoggi kooti ngalluure toon, kaalowi ko wadi duum fuu e kabaaru wondunooobe e ginnaaji been du. ³⁴ Wakkati oon, yimbe ngalluure ndeen fuu njalti, kawritowi to Iisaa. Nde 6e nji'unoo mo ndeen, 6e nyaagii mo o yalta leydi ma66e.

9

No Iisaa selliniri gorko mo banndu waatundu (Marku 2.1-12, Lukka 5.17-26)

¹ Iisaa naati laana, feyyiti, warti wuro muudum.

² Yimbe ngaddani dum gorko mo banndu waatundu ina fukkinaa e daddo. Nde o yi'unoo goondinal ma66e ngaal fu, o wi'i mo banndu waatundu oon:

—Binngel am, sellin bernde maa. Hakkeji maa njaafaama.

³ Wakkati oon, jannginoobe Tawreeta yogaabe miilii e ko'e muɓben: «Gorko o ina mbonkoo Laamdo!» ⁴ Iisaa faami miilooji maɓbe, de wi'i be:

—Dume wadi de odon miiloo miilooji bondi di e berde moodon? ⁵ Dume ɓuri hoyude? Yalla wi'ude hakkeji makko njaafaama, naa wi'ude o ummoo, o yaha? ⁶ Ammaa, faa mi faamina on Bii Neddo ina jogii baawde yaafaade hakkeji ley adunaaru ndu...

Ndeen, o wi'i mo ɓanndu waatundu oon:

—Umma, hooyu daddo maa, kootaa suudu maa!

⁷ Gorko oon ummii, hooti suudu muudum. ⁸ Nde jama'aaje deen njiinoo dum ndeen, kuli, ina njetta Laamdo saabe ko hokki bii-Aadama baawde gaade nii de.

*No Iisaa noddiri Matta jokka dum
(Marku 2.13-17, Lukka 5.27-32)*

⁹ Iisaa dilli doon. E ley yaadu muudum, yi'i gorko bi'eteedo Matta ina joodii e suudu to lampo nanngetee. O wi'i dum:

—Jokkam.

Matta ummii, jokki mo.

¹⁰ Caggal duum, imo nyaama ley suudu Matta. Nanngoobe lampo heewbe e luttube wobbe ngari njoodii ina nyaamda e makko, kanko e taalibaaɓe makko. ¹¹ Farisa'en been nji'i dum, de na mbi'a taalibaaɓe makko been:

—Dume wadi de moodibbo moodon ina nyaamda e nanngoobe lampo e luttube wobbe?

¹² Iisaa nani dum, wi'i be:

—Wanaa celludo haajaa cawroowo. Wo nyawdo haajaa cawroowo. ¹³ Njehee, ekitee ko Dewtere Laamdo wi'i:

«Wo yurmeende njidumi,
wanaa sadaka duppeteedo.»*

Sabo mi waraay faa mi nodda dartii6e. Wo luttu6e ngarumi noddude.

*Haala suumayeere
(Marku 2.18-22, Lukka 5.33-39)*

¹⁴ Wakkati oon, taalibaa6e Yaayaa ngari to Iisaa, yami dum:

—Ko wadi de minen e Farisa'en miden cuumoo, de taalibaa6e maa been kaa cuumataako?

¹⁵ O jaabii 6e, o wi'i:

—Yalla war6e 6angal ina mbaawi sunaade si 6an6udo ina wondi e mu66en naa? Ammaa nyalaade ngaran de 6an6udo oon ittete hakkunde ma66e. E balde deen, 6e cuumoto. ¹⁶ Fay gooto fidataa tekkere heyre e kaddungal kiinngal. Sabo tekkere heyre ndeen foodan kaddungal kiinngal ngaal, de ceekol ngool 6eydoo. ¹⁷ Katin du cabijam kesam loowataake e sumalleeji kiiddi. Si duum wadii, sumalleeji diin pusan, cabijam dam rufa, de sumalleeji diin mbona. Ndelle cabijam kesam e sumalleeji kesi loowetee, faa dum fuu dum reenoo.

*No Iisaa selliniri debbo e no iirtiniri suka debbo
(Marku 5.21-43, Lukka 8.40-56)*

¹⁸ Nde Iisaa haalannoo dum ndeen, hooreejo suudu waajordu gooto yottii, hippii yeeso muudum, wi'i:

—Biyam debbo heddaaki joonin pay. Ammaa war, yowu junngo maa dow makko, ndeen o ummitoto.

* **9:13** Hoseya 6.6.

19 Iisaa ummii jokki mo, kam e taalibaabe muudum. 20 E ley yaadu maʼbbe, debbo gooto mo yiyam muudum taccataa ko wadata duubi sappo e didi, yuuri gada Iisaa, meemi kommbol saaya muudum. 21 O wadii noon sabo o miilake e bernde makko: «Si mi hebii fay meemude saaya makko tan, mi dadan.» 22 Iisaa yeeyii, yi'i mo, wi'i:

—Banndam debbo, sellin bernde maa. Goondinal maa dannii ma.

Wakkati oon pay, debbo oon dadi.

23 Nde Iisaa yottinoo suudu hooreejo waajordu oon fu, yi'i fuufooʼbe cereeli wonʼbe to maaydo toon e yimbe heewʼbe woyooʼbe. 24 O wi'i dum'en:

—Mburtee, sabo suka debbo o maayaay, wo daani tan.

De yimbe been njalnorii mo. 25 Nde 6e njaltinoo yaasin fu, o naati ley suudu nduun, o nangi junngo suka debbo oon, de ummii. 26 Kabaaru oon sankitii e leydi ndiin fuu.

No Iisaa wumtiniri wumbe dido

27 Nde Iisaa dillannoo toon ndeen, wumbe dido njokki dum, ina yeewnoo ina mbi'a:

—Taan Daawda, yurma min!

28 Nde o naatunoo suudu fu, wumbe been ngari to makko. O yami dum'en, o wi'i:

—Odon ngoondini mido waawi wallude on naa?

Be njaabii mo, 6e mbi'i:

—Joomii amin, miden ngoondini.

29 Wakkati oon, o meemi gite maʼbbe, o wi'i:

—Dum laatanoo on hono no ngoondinirdon noon.

30 Wakkati oon fu, 6e mbumti. O gongini 6e, o wi'i 6e:

—Taa kaalanee d̄um fay gooto.

³¹ Ammaa 6e njehi 6e caakowi kabaaru Iisaa e leydi ndiin fuu.

No Iisaa selliniri gorko muumo

³² Wakkati mo wumtinaabe 6een ndillannoo oon, Iisaa waddanaa katin gorko mo ginnaaru muumdini. ³³ O riiwi ginnaaru nduun tan, de muumo oon fuddi haalude. Dum haaynii jama'aaje deen fuu, ina mbi'a:

—Hono d̄um yi'aaka e Israa'iila abada!

³⁴ Ammaa Farisa'en won6e doon mbi'i:

—Wo hooreejo ginnaaji oon hokki mo baawde riiwude ginnaaji.

No Iisaa yurmorii yim6e 6e nanaay waaju

³⁵ Iisaa ina yiiltoo e galluje e gure fuu, ina waajoo e ley cuudi baajordi, ina gooyina Kabaaru Lobbo dow laamu Laamdo. Imo danna nyawuuji e male fuu. ³⁶ Ko o yi'i yim6e 6een d̄uum, o yurmii d̄um'en sanne, sabo wo tampu6e, billiibe hono baali di ngalaa duroowo. ³⁷ Wakkati oon, o wi'i taalibaa6e makko 6een:

—Gese 6enndude ina keewi, ammaa tayoo6e keewaa. ³⁸ Ndelle, njaaree Jom tayri nulda tayoo6e ley gese muudum deen.

10

No Iisaa suborii nulaabe sappo e dido

(Marku 3:13-19, Lukka 6:12-16)

¹ Iisaa noddi taalibaa6e muudum sappo e dido 6een, hokki d̄um'en baawde riiwude ginnaaji e dannude sii nyawuuji e male fuu. ² Inan inde nulaabe sappo e dido 6een: arano ma66e wo Simon

bi'eteedo Piyeer e Andire minyum, Yaakuuba gii Jebede e Yuhanna minyum, ³ Filipu e Bartolome, Tomaa e Matta nanngoowo lampo oon, Yaakuuba gii Alfaa, kam e Tadde, ⁴ Simon kiranoowo suudu baaba e Yahuuda Isikariyotto jambotoodo mo oon.

No Iisaa nuliri taalibaaɓe muudum sappo e dido been

(Marku 6.7-13, Lukka 9.1-6)

⁵ Iisaa nuli ɓe sappo e dido, wi'i ɓe:

—Taa njehee to yimɓe ɓe nganaa Alhuudiyankooɓe. Katin du taa naatee galluuje Samariya. ⁶ Ammaa njehee to suudu Israa'iila'en laatiiɓe hono baali majjudi. ⁷ To njahaton fuu, ngooynon mbi'on «laamu Laamdo ɓadake!» ⁸ Ndannon nyawɓe, ummintinon maayɓe, ndannon seppinɓe, ndiiwon ginnaaji. On kebirii moyyere nde wo dokkal, kokkitiron nde du wo dokkal. ⁹ Taa kooyee kanɓe naa cardi naa buudi ley jiibaaji moodon. ¹⁰ Taa njaadee e fay mbasu naa saayaaji didi. Taa njaadee e pade naa cabbi. Sabo dey, golloowo fuu ina haandi e nyaamdu muudum.

¹¹ Si tawii on ngarii ley ngalluure naa wuro, pilodon beero lobbo, woodi keddodon to beero mon don faa nde ndilloton. ¹² Si odon naata ley galle, calminon. ¹³ Si suudu nduun ina haandi e majjum, jam moodon wonda e mayru. Ammaa si ndu haandaa e majjum, jam moodon warta to moodon. ¹⁴ Si ina woodi galle naa wuro do on njaɓɓaaka naa on kettindanaaka fu, njalton to maɓɓe, pidon sollaare maɓɓe wonnde e koyde

mon. ¹⁵ Goonga kaalanammi on: nyannde darn-gal, jukkungo wuro ngoon buran ngo galluuje Sodoma e Gomoora bonde.*

Haala torraaji garooji
(Marku 13.9-13, Lukka 21.12-17)

¹⁶ —Kettindee! Mido nula on hono wo on baali hakkunde pobbi ni. Ndelle, yoyiron hono bolle, woodi newrodon hono buugaali du. ¹⁷ Tinnodon e yimbe been, sabo be njaaran on to carorde, be piyan on dorri ley cuudi maɓbe baajordi. ¹⁸ On njaarete yeeso sarotoobe e kaanankooɓe saabe am, faa laatanodon kam seedeɓe yeeso muɓben e yeeso lenyi di nganaa Alhuudiy'a'en diin. ¹⁹ Si on ndarnaama e sarorde, taa mbemmedon no kaal-doton naa ko kaaloton. Sabo on kokkete haalaaji di kaandon haalude wakkati oon. ²⁰ Ko kaaloton duum yuurataa e moodon, ammaa wo Ruuhu Baaba moodon oon haalata ley moodon. ²¹ Neddo hokkitiran sakiike mum waree, baaba du hokkitiran biyum. Biɓbe ummanto saaraaɓe muɓben, ngada faa be mbaree. ²² Yimbe fuu mbanyan on saabe am. Ammaa tinnitiido faa yottii timmoode fu, kam hisintee. ²³ Si on torraama e wuro wooto, ndogganee wonngo. Mido haalana on goonga: on timmintaa gure Israa'iila deen fuu faa do Bii Neddo warti.

²⁴ Taalibbo buraa moodibbom, maccudo du buraa joomum. ²⁵ Ina heya ko taalibbo laatoo hono moodibbom, maccudo du laatoo hono joomum. Si be inndirii kam, miin jom wuro «Beeljebul

* **10:15** Sodoma e Gomoora wo galluuje didi de Laamdo halkii saabe heewgol lutti majje. Ndaaree Fuddoode 19.1-29.

mawdo ginnaaji» fu, tilay 6e inndiran on, onon yimbe wuro du noon.

*Haala kulol Laamdo
(Lukka 12.2-7)*

²⁶ —Ndelle, taa kulee yimbe. Walaa fuu ko suddii ko sudditataake, walaa ko suudii ko 6angintaake. ²⁷ Ko kaalanammi on e nimre duum, kaaltee dum e annoora. Ko nyo'antedon duum, ngooynee dum faa dow cuudi. ²⁸ Taa kulee waroobe banndu, de mbaawanaa yonkiiji. Wo Laamdo kaandon hulude. Kam woni baawdo halkude banndu e yonki fuu ley jahannama. ²⁹ Wanaa pooloy didoy ina coottee mbuudu ngootu tan naa? Ammaa e noon fu, fay gootel e makkoy yanataa e leydi tawa wanaa e muuyde Baaba moodon oon. ³⁰ Woodi onon, fay leebe ko'e mon fuu wo limaadi. ³¹ Ndelle, taa kulee, sabo onon le, odon 6uri pooli keewdi teddude.

*Haala jabande Almasiihu yeeso yimbe
(Lukka 12.8-9)*

³² Neddo fuu jaban do kam yeeso yimbe, miin du, mi jaban dum yeeso Baaba am gondo dow kammuuli oon. ³³ Ammaa caliido kam yeeso yimbe fuu, miin du, mi saloto dum yeeso Baaba am gondo dow kammuuli oon.

*No Iisaa laatorii sabaabu ceedaagu yimbe
(Lukka 12.51-53, 14.26-27)*

³⁴ —Taa miilee jam ngardumi ley adunaaru. Mi wardaay jam. Wo kaafaahi ngardumi. ³⁵ Mi warii faa mi sennda bid do gorke e bammum, bid do debbo e inna mum, debbo banjado e esum debbo. ³⁶ Koreeji neddo laatoto waybe dum. ³⁷ Korsindo

inna mum naa bammum faa ɓuri kam fuu, fotaa laataade taalibbo am. Korsindo ɓiyum gorko naa debbo faa ɓuri kam fuu, fotaa laataade taalibbo am. ³⁸ Mo wakkaaki leggal muudum palaangal de jokki kam fu, fotaa laataade taalibbo am.†
³⁹ Piliido heɓtude yonki muudum fuu, mursan ki, ammaa mursudo ki saabe am fu, hewtan ki.

Haala mbarjaari

(Marku 9.41, Lukka 10.16)

⁴⁰ —Jaɓɓiido on fuu jaɓɓake kam, jaɓɓiido kam fuu jaɓɓake Nuldo kam oon du. ⁴¹ Jaɓɓiido annabaajo saabe o annabaajo fuu, heɓan mbarjaari ndi annabaajo fodanaa ndiin. Jaɓɓiido neddo ponnditiido saabe o ponnditiido fuu, heɓan mbarjaari ndi ponnditiido fodanaa ndiin. ⁴² Goonga kaalanammi on: neddo fuu kokkudo ɓurdo famɗude e taalibaabe am fay horde-loonde ndiyam peewdam saabe wo o taalibaajo am fu, waasataa heɓude mbarjaari muudum.

11

¹ Nde Iisaa tilinoo yamirde taalibaabe muudum sappo e dido ndeen, dilli doon, yehi jannginoyde e waajowaade ley galluje piiliide doon deen.

No Yaayaa nuliri taalibaabe muudum to Iisaa

(Lukka 7.18-35)

² Yaayaa ina woni ley kasu. O nani ko Almasi-ihu gollata, de o nuli taalibaabe makko been to muudum. ³ Be njehe ɓe lamndii dum:

† **10:38** Maanaa hooyude leggal palaangal woni anniyaade mursude yonki muudum hono no Iisaa ni.

—Yalla aan woni kaando warude oon, naa min ndooman goddo?

⁴ Iisaa jaabii 6e, wi'i:

—Njehee, kaalanowee Yaayaa ko nandon e ko njiidon: ⁵ wumbe ina mbumta, bonnguuɓe ina njaha e koyde muɓɓen, seppinbe ina cellinee, faaduɓe ina paadita, maayɓe ina ummintinee, talkaabe du ina kaalanee Kabaaru Lobbo. ⁶ Barke woodanii mo yoppaay goondinde kam.

⁷ Nde nulaabe Yaayaa been ndillannoo ndeen, Iisaa fuddi haalande jamaa oon haala Yaayaa, wi'i dum'en:

—Ko njaadon ley ladde duum, wo faa ndaarowon dume? Yalla hudo ko henndu dimmbata naa? ⁸ Ndelle, dume njaadon faa ndaarowon? Gorko nyaayoowo naa? Si goonga, nyaayoobe wo ley galleeji kaanankooɓe tawetee. ⁹ Ndelle, dume ndaaroydon? Annabaajo naa? Goonga! Mido haalana on, imo buri annabaajo. ¹⁰ Kanko woni mo Laamdo haali kabaaru muudum ley Binndi, wi'i:

«Ndaaree, mi ardinante nulaado am moyyinane laawol.»*

¹¹ Goonga kaalanammi on: dimoowo fuu rimaay burdo Yaayaa lootoowo lootagal batisima† oon. Tawi le, burdo famdude ley laamu Laamdo oon na buri mo teddude. ¹² Gilla Yaayaa lootoowo lootagal batisima fuddi waajaade, laamu Laamdo ina foodoroo yeeso, de laawol muudum na tiidi.

* **11:10** Malakiya 3.1. † **11:11** Do wi'ete lootagal batisima dow haala batisima Yaayaa fu, lootagal tuubu maa mutineede du na wi'ee.

Nyannguɓe du na kabda e maggu.† 13 Tawreeta Muusaa e annabaaɓe fuu cappake laamu nguun faa yottii jamaanu Yaayaa. 14 Si oɗon njaɓa haala maɓɓe, Yaayaa woni annabi Iliyaasa mo garol muudum sappaa oon. 15 Jom nowru fuu nana.

16 Dume mbaawumi nanndinde yimɓe jamaanu o? Iɓe nanndi e sukaaɓe joodiiɓe e taliyaaɓe luumo, na nodda yigiraaɓe muɓɓen, na mbi'a:

17 «Min puufanii on cereeli,
de on mbamaay.

Min mboyanii on jimi bojji,
de on mboyaay.»

18 Sabo Yaayaa warii, wo cuumotoɗo, yarataa doro, de yimɓe na mbi'a wo gondudo e ginnaaru.

19 Bii Neddo du warii ina nyaama, ina yara, de yimɓe na mbi'a: «Ndaar neddo o, kakkilando nyaamude e yarude tan, yigoo nanngoobe lampo e luttuɓe wɓɓe!» Ammaa ko hakkillo Laamdo gol-lata duum ina holla wo ngo goonga.

*No Iisaa feliri gure caliide tuubude
(Lukka 10.13-15)*

20 Caggal duum, Iisaa fuddi felude gure de o ɓuri wadude kaayeeffiji e ley muɓɓen deen, sabo wonɓe ley gure deen tuubaay. O wi'i:

21 —Bone woodanii ma, aan Korasin! Bone woodanii ma, aan Baytisayda! Sabo si kaayeeffiji gadanoodi e ley moodon diin ngadanooma Tirus e Sidon fu, tawete wonɓe toon ɓeen tuubiino law. Tawete ɓe ɓornakeno tekke bootooji, ɓe

† 11:12 Timmoode aayaare nde ina waawi faamireede ni: Yimɓe na kaɓa dow laamu Laamdo e semmbe, jom'en semmbe du ina piloo teetude ngu.

njoofakeno ley ndoondi faa 6e kolla 6e tuubii. ²² Saabe dum, mido wi'a on: nyannde darngal, jukkungo moodon buran ngo Tirus e Sidon ngoon bonde. ²³ Aan du Kafarnahum, ada miiloo a toownete faa yaha kammu naa? A leeyinte faa kettaa ley maaybe. Sabo si kaayeefiiji gadanoofi e ley maada diin ngadanooma Sodoma fu, tawete wuro ngoon heddotono faa joonin. ²⁴ Saabe dum, mido wi'a on: nyannde darngal, jukkungo moodon buran ngo Sodoma ngoon bonde.

*No Iisaa noddiri yimbe faa keba powtiri
(Lukka 10.21-22)*

²⁵ Wakkati oon, Iisaa adi haala, wi'i:

—Baaba, jom kammu e leydi, mi yettii ma, sabo a suudii kulle de jom'en hakkillo e jom'en anndal, de banginandaa de cukaloy. ²⁶ Ayyo, noon jaati Baaba, sabo dum weli maa.

²⁷ Baaba am wattii huunde fuu ley junngo am. Fay gooto anndaa Biddo oon si wanaa Baabiiwo. Fay gooto anndaa Baabiiwo du si wanaa Biddo, e mo Biddo oon muuyi banginande.

²⁸ Onon tampube, ronndiibe donje teddufe, on fuu ngaree to am faa mi fowtina on. ²⁹ Leeyinee ko'e mon ley hoorewaaku am faa mi dowa on, accon mi janngina on. Sabo mi keesindiido jom bernde leeyunde, yonkiiiji moodon keban powtiri.

³⁰ Sabo ko njamirammi on duum ina hoyi ronnaade, donngal am du ina huyfi.

12

*Haala nyalaande fowteteende
(Marku 2.23-28, Lukka 6.1-5)*

¹ Wakkati oon, Iisaa e taalibaaʼbe muudum ina ceeka gese nyannde fowteteende. Taalibaaʼbe makko njolbi, de na itta cammeeji alkama, ina yakka. ² Nde Farisa'en been nji'unoo dum ndeen, ina mbi'a mo:

—Ndaaru, taalibaaʼbe maa been ina ngolla ko hadaa golleede nyalaande fowteteende!

³ O jaabii ʼbe, o wi'i:

—Yalla on njanngaay ko Daawda wadi nde yol-bunoo, kam e yaadiraaʼbe muudum naa? ⁴ O naati e ley hukum ceniido, kanko e yaadiraaʼbe makko, de ʼbe nyaami buuru cakkaado. Woodi, ʼbe ngalaano laawol nyaamude dum, almaami'en tan njeyi nyaamude dum. ⁵ Maa du, on njanngaay e ley Tawreeta Muusaa no almaami'en ngollirta ley suudu dewal mawndu nduun fay nyannde fowteteende naa? Iʼbe lutta yamiroore nyannde ndeen, de dum felataa ʼbe. ⁶ Mido wi'a on: ko ʼburi suudu dewal mawndu ina do. ⁷ Si on paamiino ko haala Laamdo ka fiirtata: «Yurmeende njidumi, wanaa sadaka duppeteedo», on carataakono laabuʼbe ʼbe. ⁸ Sabo Bii Neddo kam jeyi nyannde fowteteende.

*No Iisaa selliniri gorko mo junngo waanngo
(Marku 3.1-6, Lukka 6.6-11)*

⁹ Iisaa dilli doon, naatowi suudu maʼbbe waa-jordu. ¹⁰ Gorko mo junngo waanngo ina woni doon. Wonʼbe doon been ina piloo ko pelira Iisaa, de ʼbe yami dum:

—Yalla dannude goddo nyannde fowteteende hadaaka naa?

¹¹ O jaabii ʼbe, o wi'i:

—Si gooto moodon ina jogii mbaalu ngootu, de ngu saamii ley luggere nyalaande fowteteende fu,

wanaa joomum yaltinowan ngu naa? ¹² Odon anndi neddo ina buri mbaalu do woddi! Ndelle, ina daganii wafande neddo ko woodi nyannde fowteteende.

¹³ Caggal duum, o wi'i gorko oon:

—Foortu junngo maa!

O foorti ngo tan, ngo dadi faa ngo warti hono no heddingo ngoon noon. ¹⁴ Farisa'en been njalti, kawriti faa ndawrida no mbarda Iisaa.

No Laamdo suborii golloowo muudum Iisaa

¹⁵ Nde Iisaa nannoo dum ndeen, dilli nokku oon, de yimbe heewbe njokki mo. O danni nyawbe ley muβben fuu, ¹⁶ o sappani dum'en taa kumpita fay gooto kabaaru makko. ¹⁷ Dum wadi faa ko annabi Esaaya haalnoo duum tabita nde wi'unoo:

¹⁸ «Inan golloowo am mo cubiimi.

Mido horsini mo,

Imo wela bernde am.

Mi jippinan Ruuhu am dow makko,

o gooynanan lenyi laawol fonnditaare.

¹⁹ O wadataa kalala, o dukataa.

Daande makko nanataake dow laabi.

²⁰ O helataa fay yommbal oonyiingal,

o nyifataa fay lampal ngal fooyre muudum famdi

faa do o hokki fonnditaare jaalagol.

²¹ Lenyi diin fuu njowan jikke muβben dow makko.»*

No Iisaa riiwrata ginnaaji e Baawde Laamdo

(Marku 3.20-30, Lukka 11.14-23, 12.10)

²² Ndeen, gorko mo ginnaaru wumni muumfani waddaa to Iisaa, de danni dum faa na haala, na

* **12:21** Esaaya 42.1-4.

yi'a. ²³ Dum haaynii jama'aaje deen fuu, de keddiin ina mbi'a:

—Dum le, wo taan Daawda oon woni do naa?

²⁴ Ammaa nde Farisa'en been nannoo dum ndeen, mbi'i:

—Si gorko o na riiwa ginnaaji fu, wo e baawde Beeljebul, hooreejo majji o riiwrata di.

²⁵ Iisaa na anndi miilooji ma'bbe, de wi'i be:

—Laamu fuu pecciingu ina ha'aba, halkan. Katin du, si wuro naa galle feccake ina ha'aba fu, heddootaako. ²⁶ Si Seydaani riiwii ginnaaji muudum, feccii hoore mum. Ndelle, noy laamu muudum heddortoo? ²⁷ Si tawii miin mido riiwra ginnaaji e baawde Beeljebul, jokku'be on been le, wo e baawde moy ndiiwrata di? Ndelle golleeji ma'bbe jaati ina kolla on ngal'ada e goonga! ²⁸ Ammaa si Ruuhu Laamdo ndiiwrammi ginnaaji, dum ina holla laamu Laamdo warii to moodon.

²⁹ Iisaa beydi, wi'i:

—Fay gooto waawaa naatude galle gorko jom semmbe faa teeta jawdi muudum, sanaa artoo ha'aba joomum tafon. Ndeen ina waawi hooyude ko woni ley suudu muudum.

³⁰ Mo wal'adaa e am fuu wo ganyo am. Mo wal'ataa kam mi hawrundura fuu, wo cankitoowo.

³¹ Saabe duum, mido wi'a on: yim'be ina mbaawi yaafeede hakke'iji mu'bben e mbonkaaji mu'bben fuu. Ammaa mbonkiido Ruuhu Ceniido fu yaafataake. ³² Neddo fuu kaal'ado ko boni e dow Bii Neddo, ina waawi yaafeede. Ammaa neddo fuu kaal'ado ko boni dow Ruuhu Ceniido, yaafataake joonin, yaafataake wakkati garoowo.

*No lekki annditirtee biɓɓe muudum
(Lukka 6.43-45)*

³³ —Si lekki na woodi fu, biɓɓe muudum mboodan. Si lekki woodaa du, biɓɓe muudum mboodataa. Sabo lekki fuu, wo biɓɓe mum annditirtee. ³⁴ Onon biɓɓe bolle! Noy mbaawirton haalude ko woodi tawee on bonɓe? Sabo ko heewi e ley bernde fu, wo duum hunduko wurtinta. ³⁵ Neddo moyyo, ko moyyi ko resii ley bernde muudum, duum wurtinta. Neddo bonɓo du, ko boni ko resii ley bernde muudum, duum wurtinta. ³⁶ Mido wi'a on: nyannde darngal yimɓe kaaltan haalaaji laaliidi di kaalnoo fuu. ³⁷ Sabo e haalaaji maada carirteɗaa wo a ponnditiido maa a jukketeɗo.

*No Farisa'en pilorii maande
(Marku 8.11-12, Lukka 11.29-32)*

³⁸ Caggal duum, jannginoobe Tawreeta wɓɓe, e Farisa'en mbi'i Iisaa:

—Moodibbo, miden njidi kollaa min maande holloore Laamɗo nuli ma.

³⁹ O jaabii ɓe, o wi'i:

—Wo jamaanu bonɓo, tuundo filotoo holleede maande. Ammaa maande fuu o hollataake si wanaa maande annabi Yuunusa ndeen. ⁴⁰ Sabo no Yuunusa wadiri balde tati jemma e nyalooma ley reedu liingu manngu ni, hono noon Bii Neddo du wadirta balde tati jemma e nyalooma faa ley leydi. ⁴¹ Nyannde darngal, worɓe Niniwe ummodoto e yimɓe jamaanu o, kiitodoo e muɓɓen, de liɓa dum'en. Sabo worɓe Niniwe tuubii nde nannoo waaju Yuunusa ndeen. Haya, burɗo Yuunusa ina ɗo! ⁴² Nyannde darngal, kaananke debbo leydi

hordoore oon ummodoto e yimbe jamaanu o, hitodoo e mubben, de liba dum'en. Sabo o yuwii hoore leydi, o wari faa o hettindoo haalaaji Suley-maana kebbinaadi hakkilantaaku. Haya, burdo Suley-maana ina do!

*Haala yeccagol ginnaaru
(Lukka 11.24-26)*

⁴³ —Si ginnaaru wurtake e neddo fu, ndu yiil-toyto e nokkuuje joorde indu filoo do ndu nootta, de ndu hebataa. ⁴⁴ Ndeen ndu wi'a: «Mi yeccoto suudu am ndu eggunoomi e muudum nduun.» Nde ndu warti fu, ndu tawan suudu nduun wo boldu, fiisaama, moyyinaama. ⁴⁵ Ndeen ndu yaha, ndu waddowa ginnaaji jeddi burdi ndu bonde. Di naata, di koda ley toon. Nii cakitte neddo oon burdata arande muudum bonde. Nii du yimbe jamaanu bondo o laatortoo.

*Minyiraaŋe Iisaa e inna muudum
(Marku 3.31-35, Lukka 8.19-21)*

⁴⁶ Nde Iisaa haaldannoo e jamaa oon ndeen, inna muudum e minyiraaŋe muudum worbe njot-tii. Be ndarii yaasin, iŋe njidi yi'ude mo. ⁴⁷ Goddo wi'i mo:

—Inan inna maa e minyiraaŋe maa ina ndarii yaasin, ina njidi yi'ude ma.

⁴⁸ O jaabii neddo oon, o wi'i dum:

—Moy woni inna am? Beye ngoni minyiraaŋe am?

⁴⁹ O sappii taalibaaŋe makko been, o wi'i:

—Inan inna am e minyiraaḅe am. ⁵⁰ Sabo wo gaḁoowo muuyḁe Baaba am gondo dow kammuuli oon, kam woni minyam gorko naa minyam debbo naa inna am.

13

Banndol haala aawoowo (Marku 4.1-9, Lukka 8.4-8)

¹ Ley nyalooma oon, Iisaa na wonnoo ley suudu de yalti, joodowii daande maayo. ² Jama'aaḁe keewḁe ngari, piilii mo faa o naati laana ndiyam, o joodii ley makka. Yimḅe ḅeen fuu ndarii to daande ndiyam ḁaam. ³ O banndani ḅe banndi keewḁi. Imo wi'a:

—Aawoowo yalti faa saaka aawdi. ⁴ E ley aawugol ngool, aawdi ngondi ndiin saami e laawol, de pooli ngari cuḅi ndi. ⁵ Yoga mayri saami e korokaaye ḁo leydi heewaa. Ndi fudḁi law sabo leydi ndiin ḁuudaa. ⁶ Kaa nde naange wulnoo ndeen, ndi ḁayli, ndi yoori sabo ndi wadaay ḁadi. ⁷ Yoga mayri saami ḁo kebbe puḁata. Kebbe ḁeen mawni, ḁilli ndi. ⁸ Yoga mayri saami e leydi lobbiri. Ndi fudḁi, ndi rimi: yoga ḅeydake kile hemre, yoga capande jeegom, yoga capande tati. ⁹ Jom nowru fuu nana!

No Iisaa holliri ko waḁi de na banndana yimḅe (Marku 4.10-12, Lukka 8.9-10)

¹⁰ Wakkati oon, taalibaaḅe ḅeen ḅattii Iisaa yami mo, mbi'i:

—Dume waḁi de aḁa haalirana yimḅe banndi?

¹¹ O jaabii ḅe, o wi'i:

—Onon, on kokkaama faamude ko suudii e kabaaru laamu Laamḁo. De kamḅe kaa, ḅe

kokkaaka dum. ¹² Sabo neddo fuu jogiido paamal*
dow laamu Laamdo, beydante faa heewa. Ammaa
mo walaa paamal oon, fay seeda ko jogii duum,
teetete. ¹³ Dum wadi de mido haalirana be bannadi,
sabo ibe ndaara, de be nji'ataa, ibe kettindoo du, de
be nanataa, be paamataa.

¹⁴ Noon ko annabi Esaaya haali duum tabitiri dow
ma66e nde wi'unoo:

«On nanan faa wooda, de on paamataa.

On ndaaran faa laaba, de on nji'ataa.

¹⁵ Sabo yimbe lenyol ngol na njoori berde:

Be cukkii noppi ma66e,

be mu66ii gite ma66e,

taa gite ma66e nji'a,

taa noppi ma66e nana,

taa hakkillooji ma66e paama,

taa be tuuba, de mi danna be.»†

¹⁶ Ammaa onon, barke woodanii on: gite moodon
ina nji'a, noppi moodon du ina nana! ¹⁷ Goonga
kaalanammi on: annabaa6e heew6e e fonnditiibe
heew6e muuyiino yi'ude ko nji'oton duum, de be
nji'aay. Be muuyiino nanude ko nanoton duum, de
be nanaay.

No Iisaa fiirtiri bannol aawoowo

(Marku 4.13-20, Lukka 8.11-15)

¹⁸ —Ndelle, kettindee maanaa bannol aa-
woowo ngol. ¹⁹ Neddo fuu nando haala laamu
Laamdo de tawi faamaay dum, bondo oon waran,
itta ko aawaa e bernde muudum. Kabaaru neddo
oon ina nanndi e aawdi caamundi sera laawol
ndiin. ²⁰ Kabaaru aawdi caamundi e korokaaye

* **13:12** Paamaldo ina yaada e goondinal omtoowal bernde joo-
mum faa jaba goonga. † **13:15** Esaaya 6.9-10.

ndiin, ina nanndi e neddo nanoowo konngol ngool de jaɓɓoroo ngol seyo wakkati oon. ²¹ Ammaa ngol walaa dadi e neddo oon. O nanngan ngol wakkati seeda tan. Nde billaare naa torra hewti mo saabe konngol ngool fu, o yoppa ngol wakkati gooto. ²² Kabaaru aawdi caamundi e kebbe ndiin, ina nanndi e neddo nanoowo konngol ngool, de kaɓɓu-ko'u adunaaru e eytugol jawdi billa ngol, ngol laatoɗo dimarol. ²³ Ammaa kabaaru aawdi caamundi e leydi lobbiri ndiin, been ngoni nanooɓe konngol ngool de paama ngol. Wakkati oon, ɓe ndiman ɓiɓɓe: yoga hemre, yoga capande jeegom, yoga capande tati.

Bannɗol haala huɗo bonko ley ngesa alkama

²⁴ Iisaa haalani ɓe bannɗol gonngol, wi'i:

—Inan no laamu Laamɗo nanndi: wo hono gorko aawuɗo aawdi lobbiri ley ngesa muudum.

²⁵ Ammaa nde yimɓe fuu daaninoo ndeen, ganyo makko wari, aawi huɗo bonko e ley ngesa makko alkama ngaan, de dilli. ²⁶ Nde aawdi ndiin fufunoo faa rimi fu, huɗo bonko koon du ɓangi.

²⁷ Maccuɓe been njehi mbi'owi jom ngesa oon: «Joomii amin, wanaa aawdi lobbiri aawuɗaa e ngesa maa nga naa? Ndelle toy huɗo koon yuuri?»

²⁸ O jaabii ɓe, o wi'i: «Wo ganyo gomma wadi dum.» De maccuɓe been yami mo, mbi'i: «Ada yidi min njaha min doofowa huɗo koon naa?» ²⁹ Ammaa o jaabii ɓe, o wi'i: «A'aa. Si odon doofa huɗo bonko koon fu, hasii on doofidan e alkama oon du. ³⁰ Accidee ko e alkama oon faa tayri. Ndeen, mi wi'an tayooɓe been doofa ko tafon, ɓe ngada ko kaɓɓe faa ko wulee. Si ɓe ngadii dum fuu, ɓe

taya alkama oon. Ndeen 6e kawrundura dum ley beembal am.»

Banndol haala gabbel pamarel
(Marku 4.30-32, Lukka 13.18-19)

³¹ Iisaa haalani 6e banndol gonngol, wi'i:

—Laamu Laamdo ina nanndi e gabbel lekki mutaari ngel neddo hooyi, de aawi ley ngesa muudum. ³² Gabbel ngeel 6uri gabbe fuu famdude, ammaa si ngel fudii fu, ngel 6uran ledde sardije fuu. Ngel laatoto lekki faa pooli ngara nyiba cuudi mu6ben e licce makki.

Banndol haala rabilla
(Lukka 13.20-21)

³³ O banndani 6e banndol gonngol, o wi'i:

—Laamu Laamdo ina nanndi e rabilla mo debbo hooyi, diibunduri e etirde conndi tati mawde faa dum fuu dum yuufi.

³⁴ Dum fuu, Iisaa banndani jama'aaje deen. Walaa fuu ko o haalani yim6e si wanaa e banndol.

³⁵ O wadirii noon faa haala ka annabaajo haalnoo kaan tabita nde wi'unoo:

«Mi haaldanan 6e bannndi,
mi haalanan 6e kulle cuudaade gilla
adunaaru joyyinaaka.»[†]

No Iisaa fiirtiri banndol hudo bonko

³⁶ Caggal duum, Iisaa yoppi yim6e been, naati ley suudu. Taalibaa6e muudum been 6attii dum, mbi'i dum:

—Fiirtan min banndol hudo ley ngesa ngool.

³⁷ O jaabii 6e, o wi'i:

[†] 13:35 Jabuura 78.2.

—Aawdo aawdi lobbiri ndiin oon woni Bii Neddo. ³⁸ Ngesa ngaan woni adunaaru ndu. Aawdi lobbiri ndiin wo biḅḅe laamu Laamdo. Hudo bonko koon wo biḅḅe bondo oon. ³⁹ Ganyo aawdo hudo bonko oon wo Ibiliisa. Tayri ndiin wo timmoode adunaaru, tayoobe been wo maleyka'en. ⁴⁰ Hono no hudo bonko ittirtee faddee e yiite ni, noon timmoode adunaaru laatortoo. ⁴¹ Bii Neddo nulan maleyka'en muudum, itta lutinoobe wobbe e wadoobe ko boni fuu e ley laamu muudum. ⁴² Be padda dum'en e yiite jahannama. Toon bojji e neryundurde nyiye ngoni. ⁴³ Ammaa wakkati oon, fonnditiibe been njalbiran hono naange e ley laamu Baaba muḅḅen. Jom nowru fuu, nana!

Banndol haala jawdi cuudiiindi

⁴⁴ —Laamu Laamdo ina nanndi e jawdi cuudiiindi e ley ngesa. Gorko gomma ukkii e mayri, de suudi ndi katin. E ley seyo makko, o yehi, o sonnowi ko o joginoo fuu, de o soodi ngesa ngaan.

⁴⁵ Laamu Laamdo na nanndi katin hono luumotoodo pilotoodo kaaye dime. ⁴⁶ Si joomum yi'ii hayre rimre heewunde coggu, yahan sonna ko jogii fuu de sooda hayre ndeen.

Banndol haala liyyi

⁴⁷ —Laamu Laamdo ina wa'i katin hono fiil paddaado e maayo, de nanngi sii liyyi fuu. ⁴⁸ Nde fiil oon heewunoo fu, filotoobe liyyi been poodiri dum to daande ndiyam. Be njoodii iḅe cennda liyyi diin. Liyyi lobbi ina ngattee ley kandeeje, bondi diin du ina paddee. ⁴⁹ Hono noon timmoode adunaaru laatortoo. Maleyka'en ngaran cennda

bonɓe e moyyuɓe. ⁵⁰ Be padda bonɓe ɓeen e ley yiite jahannama. Toon bojji e ɲeryundurde nyiye ngoni.

Bannɗol haala kulle kese e kiidde

⁵¹ Iisaa yami ɓe, wi'i:

—On paamii ɗum fuu naa?

Be njaabii, ɓe mbi'i:

—Ayyo, min paamii.

⁵² Caggal ɗuum, o wi'i ɓe:

—Jannginoowo Tawreeta fuu laatiidɗo taalibbo ley laamu Laamɗo, ina nanndi e jom galle jalti-noowo kulle kese e kulle kiidde e ley resirde muudum.

*No Nasaraatunkooɓe calorii jabande Iisaa
(Marku 6.1-6, Lukka 4.16-30)*

⁵³ Nde Iisaa tilinoo e banndi ɗiin ndeen, dilli ɗoon, ⁵⁴ de hooti wuro ngo mawni ngoon. Imo waajoo e suudu maɓɓe waajordu. ɗum haaynii yimɓe hettindotooɓe ɓeen sanne, keddii ina mbi'a:

—Faa toy o heɓi hakkillo ngo? Noy o heɓiri baawɗe waɗude kaayeeɗii ɗi? ⁵⁵ Yalla wanaa kanko woni bii cehoowo ledde oon naa? Wanaa Mariyama woni inniiko naa? Yalla o wanaa mawnoo Yaakuuba e Yuusufi e Simon e Yahuuda naa? ⁵⁶ Wanaa enen e minyiraaɓe makko rewɓe koddi? Ndelle, toy o heɓi ɗum fuu?

⁵⁷ ɗum saabanii ɓe salaade mo. Caggal ɗuum, o wi'i ɓe:

—Annabaajo ina teddinee e nokku fuu, si wanaa e ley wuro muudum, e ley suudu muudum.

⁵⁸ Iisaa wadaay ɗoon kaayeeɗii keewɗi sabo ɓe ngoondinaay ɗum.

14

No Yaayaa maayiri

(Marku 6.14-29, Lukka 3.19-20, 9.7-9)

¹ Wakkati oon, Hirudus hooreejo leydi Galili oon nani kabaaru Iisaa ina haalee. ² O wi'i gollooɓe makko:

—Dum wo Yaayaa lootoowo lootagal batisima! Wo kanko iirtii! Dum waɗi de imo jogii baawde wadude kaayeeffiji.

³ Tawi Hirudus yamiriino Yaayaa nanngée, haɓɓee, uddee ley kasu. O waɗii dum saabe debbo bi'eteedo Hirudiya, jom suudu mawniiko bi'eteedo Filipu. ⁴ Sabo Yaayaa ina wi'annoo Hirudus:

—Daganaaki ma teetaa Hirudiya, sabo o dee mawna.

⁵ Hirudus na yidunoo warude mo ammaa suusaano yimɓe ɓeen, sabo ɓe fuu iɓe njogorii Yaayaa wo annabaajo.

⁶ Dum le, nyannde miccitagol rimeede Hirudus, ɓii Hirudiya debbo wami yeeso noddaaɓe ɓeen. Hirudus weltii sanne, ⁷ faa hunii hokkan mo huunde fuu ko o ɗaarii dum. ⁸ Surbaajo oon jokki haala inna muudum, wi'i Hirudus:

—Waddanam do hoore Yaayaa lootoowo lootagal batisima oon e ley le'al!

⁹ Dum metti ɓernde Hirudus. Ammaa saabe ko hunii duum e saabe noddaaɓe ɓeen, yamiri surbaajo oon hokkee ko ɗaarii duum. ¹⁰ O nuli goddo yaha tayowa hoore Yaayaa ley kasu toon.

¹¹ Hoore ndeen tayaa tummbaa ley le'al, de hokkaa suka debbo oon. Kam du hokkowi nde inna muudum. ¹² Taalibaaɓe Yaayaa ɓeen ngari

kooyi 6anndu nduun, uwoyi. Caggal duum, 6e njehi, 6e kaalanowi Iisaa ko wadi duum.

*No Iisaa nyaamniri worbe ujunaaje njoyo
(Marku 6.30-44, Lukka 9.10-17, Yuhanna 6.1-14)*

¹³ Nde Iisaa nannoo kabaaru maayde Yaayaa ndeen, dilli doon, naati laana ndiyam. O fondii nokku perwudo, kanko tan. Nde yimbe nannoo dum fu, njalti e galluje deen, takkii daande maayo ngoon, njokki mo. ¹⁴ Nde o yaltunoo e laana kaan ndeen, o yi'i jamaa keewdo. O yurmii dum'en sanne, o danni nyawbe wonbe ley mu66en. ¹⁵ Nde hiirunoo ndeen, taalibaa6e been battitii Iisaa, mbi'i dum:

—Joonin kaa hiirii. Nokku o du wo ladde. Mbi'aa jamaa oon yaha, naatowa gure faa coodowa ko nyaama toon.

¹⁶ O jaabii 6e, o wi'i:

—Fotaa ko 6e njaha. Onon e ko'e moodon, kokkee 6e ko 6e nyaama.

¹⁷ Be njaabii mo, 6e mbi'i:

—Buuruje joy e liyyi didi tan min njogii.

¹⁸ O wi'i 6e:

—Ngaddanee kam dum ga.

¹⁹ O yamiri yimbe been njoodoo dow hudo. O hooyi buuruje joy deen e liyyi didi diin, de o tiggitii kammu, o yetti Laamdo. O tayi buuru oon, o hokki taalibaa6e been kokka jamaa oon. ²⁰ Be fuu 6e nyaami faa 6e kaari. Taalibaa6e been kawrunduri kelte keddiide deen, kebbini kandeeje sappo e didi. ²¹ Nyaamu6e been ina ngada hono worbe ujunaaje njoyo ko waldaa e rewbe e sukaa6e.

*No Iisaa yaari dow ndiyam e koyde
(Marku 6.45-52, Yuhanna 6.15-21)*

²² Wakkati oon ni, o yamiri taalibaaɓe been naata laana kaan, ardoo peyyita maayo ngoon, faa o waynoo jamaa oon. ²³ Caggal o waynake jamaa oon, o yeenowi dow waamnde faa o wada du'aare kanko tan. Naange yanii, tawi kanko tan woni toon. ²⁴ Ndeen tawi laana kaan wodɗowake ley ndiyam toon. Bempeyye ina piya ka, sabo ika hawra e henndu. ²⁵ Nde ɓadinoo weetude ndeen, imo wara to taalibaaɓe been, imo yaha e koyde dow ndiyam daam. ²⁶ Ammaa nde ɓe nji'unoo mo imo yaha dow ndiyam daam fu, nesiiji maɓɓe tayi, ɓe mbi'i:

—Wo dum mbeelu!

Be mbaaydiri kulol. ²⁷ Wakkati oon fu, Iisaa wi'i ɓe:

—Cellinee ɓerde mon! Wo miin. Taa kulee!

²⁸ Piyeer jaabii mo, wi'i:

—Joomam, si wo aan fu, njamiraa kam mi wara to maa dow ndiyam dam.

²⁹ Iisaa jaabii mo, wi'i:

—War!

Piyeer yalti laana kaan, ina yaha dow ndiyam daam, ina fonndii to Iisaa. ³⁰ Ammaa nde o yi'unoo henndu nduun sattii ndeen, o huli. O fudɗi yoolaade. O wulli, o wi'i:

—Joomam, hisinam!

³¹ Wakkati oon fu, Iisaa foorti junngo mum, nanngi mo, wi'i:

—Hey pamduɗo goondinal. Ko wadi cikkitirɗaa?

³² Caggal duum 6e dido fuu, 6e naati laana kaan. Wakkati oon, henndu nduun darii. ³³ Ndeen taalibaa6e won6e ley laana kaan been cujidani mo, mbi'i:

—Tannyoral, aan woni Bii Laamdo!

*No Iisaa selliniri nyaw6e ley leydi Genesaret
(Marku 6.53-56)*

³⁴ Be peyyiti maayo ngoon, 6e njottii leydi Genesaret. ³⁵ Wor6e nokku oon annditi mo, kaalani leydi ndiin fuu garol makko. Yim6e been ngadani mo nyaw6e mu6ben fuu. ³⁶ Be nyaagii mo o acca nyaw6e been meema fay si wo kommbol saaya makko tan. Meemudo ngol du fuu dadii.

15

*Haala al'aada maamiraabe
(Marku 7.1-13)*

¹ Farisa'en e janninoobe Tawreeta yuuri Urusaliima, ngari to Iisaa yami dum, mbi'i:

² —Dume wadi de taalibaa6e maa been ina lotta al'aadaaji maamiraabe meeden diin? Sabo 6e lootataa juude ma66e fadde ma66e e nyaamude.*

³ Iisaa jaabii 6e, wi'i:

—Onon le, dume wadi de odon lotta yamiroore Laamdo ndeen faa njokkon al'aada moodon?

⁴ Sabo Laamdo wi'ii: «Teddin bammaa e inna maa.»† O wi'i katin: «Kududo bammum naa inna mum, wareede laatoo jukkungo muudum.»‡

⁵ Ammaa onon le, odon mbi'a ina heya si neddo wi'ii bammum naa inna mum: «Ko kaannoomi

* **15:2** Lootugol juude ngool wanaa faa itta tuundi, wo faa joomum fonnditanoo diina. † **15:4** Wurtagol 20.12. ‡ **15:4** Wurtagol 21.17.

wallirde ma duum wo ngedu Laamdo». ⁶ Ko mbi'oton noon duum, odon kada yimbe teddinde saaraabe muβen katin. Hono noon tosirton kongol Laamdo, faa njokkon al'aada moodon! ⁷ Onon munaafiki'en! Annabi Esaaya woofaay fey nde sappinoo on, wi'unoo:

⁸ «Laamdo wi'ii:

Lenyol ngol ina teddina kam e kundude muβen, ammaa berde muβen ina mboddii kam.

⁹ Ko be ndewata kam duum walaa nafaa fey. Si goonga, janndeeji di be njannginta diin wo jamirooje yimbe tan.»§

Haala ko tuuninta neddo
(Marku 7.14-23)

¹⁰ Wakkati oon, Iisaa noddi jamaa oon, wi'i dum: —Kettindee, paamee: ¹¹ wanaa ko naatata e hunnduko neddo duum tuuninta dum. Wo ko wurtotoo e hunnduko duum tuuninta dum.

¹² Wakkati oon, taalibaaβe been battitii mo, mbi'i mo:

—Yalla ada anndi haalaaji maa diin metti Farisa'en been naa?

¹³ O jaabii, o wi'i:

—Funngo fuu ngo Baaba am gondo dow kammu oon aawaay, doofete. ¹⁴ Accee be. Wo be wumbe dowoobe wumbe! Si bumdo dowii bumdo fu, be dido fuu be caaman ley luggere.

¹⁵ Piyeer jaabii, wi'i mo:

—Fiirtan min haala tuundi kaan.

¹⁶ Iisaa wi'i:

—Onon du, faa joonin dum laabanaay on naa?

¹⁷ On paamaay ko naati e hunnduko fuu yahan ley reedu, de dum yalta yaasin? ¹⁸ Ammaa ko wurtoto

§ 15:9 Esaaya 29.13.

e hunnduko duum e bernde yuurata. Wo duum jaati tuuninta neddo. ¹⁹ Sabo e bernde neddo miilooji bondi e wadude war-hoore e jeenu e fijirde e nguyka e seedaade fewre e mbonka fuu yuurata. ²⁰ Dum woni ko tuuninta neddo. Ammaa nyaamude tawee lootaay juude muudum no al'aada wi'iri ni tuunintaa neddo.

*No debbo leydi Kanaana goondiniri Iisaa
(Marku 7.24-30)*

²¹ Caggal duum, Iisaa dilli doon, fonndii seraaji Tirus e Sidon. ²² Debbo jeyaafo Kanaana kodufo e leydi ndiin wari to makko, wulli, wi'i:

—Joomam, taan Daawda, yurmam! Biyam debbo ginnaaru ina woni e muudum, ina torra dum sanne!

²³ Ammaa Iisaa jaabaaki mo fay huunde. Taalibaafe makko been battitii mo, mbi'i mo:

—Riiwu mo. O jokku en, imo wulla tan.

²⁴ Iisaa jaabii, wi'i:

—Mi nulaaka si wanaa e baali suudu Israa'iila majjudi diin.

²⁵ Ammaa debbo oon wari, sujidi yeeso makko, wi'i:

—Joomam, wallam!

²⁶ Iisaa jaabii, wi'i:

—Hooyude nyaamdu sukaafe, de faddana dawaadi woodaa.

²⁷ Debbo oon wi'i:

—Goonga, Joomam. De dawaadi du na nyaama nyaamdu ndu joom mubben saamdinta nduun.

²⁸ Ndeen, Iisaa jaabii mo, wi'i:

—Hey debbo, goondinal maa ngal ina mawni! Wo dum laatane hono no njidirdaa noon.

Wakkati oon jaati, ɓiyiiko debbo oon dadɗi.

No Iisaa selliniri nyawɓe heewɓe

²⁹ Iisaa dilli doon, takkii daande maayo Galili. O yeenji waamnɗe, o joodii toon. ³⁰ Yimɓe heewɓe ngari to makko, ngaddi bonnguuɓe e wumɓe e woyɓe e muumɓe, kam e nyawɓe woɓɓe heewɓe. Be ɓattini dum'en yeeso makko, de o dannɗi ɓe. ³¹ Dum haaynii yimɓe ɓeen sanne nde nji'unoo muumɓe ina kaala, woyɓe ndaɗi, bonnguuɓe ina njaha e koyɗe muɓɓen, wumɓe ina nji'a. Yimɓe ɓeen ina njetta Laamɗo Israa'iila.

*No Iisaa nyaamniri worɓe ujunaaje nayo
(Marku 8.1-10)*

³² Iisaa noddɗi taalibaaɓe muudum ɓeen, wi'i dum'en:

—Yimɓe ɓe ina njurminii kam, sabo hannden woni balɗe tati iɓe ngondi e am, de ɓe ngalaa ko ɓe nyaama. Mi yidaa yoppude ɓe ndilla tawee ɓe nyaamaay, sabo hasii yolbere liɓowan ɓe dow laawol.

³³ Taalibaaɓe makko ɓeen mbi'i mo:

—E ley ladde ɗo toy keɓeten ko nyaammen jamaa hono o?

³⁴ O yami ɓe, o wi'i:

—Buuruuje foti njogidon?

Be njaabii mo, ɓe mbi'i:

—Jedɗi, kam e liyyoy seeda min njogii.

³⁵ Caggal duum, o yamiri jamaa oon joodoo e leydi. ³⁶ O hooyi buuruuje jedɗi deen e liyyoy kooy. O yetti Laamɗo, o tayi ɗe, o hokki taalibaaɓe ɓeen kokka dum jamaa oon. ³⁷ Be fuu ɓe nyaami faa ɓe kaari. Taalibaaɓe ɓeen kawrunduri kedde deen. De keewi kandeeje jedɗi. ³⁸ Nyaamuɓe ɓeen

wo worɓe ujunaaje nayo, ko waldaa e rewɓe e sukaaɓe. ³⁹ Caggal Iisaa waynake yimɓe ɓeen, naati laana, yehi leydi Magadan.

16

*No Farisa'en ɲaarorii kollee maande
(Marku 8.11-13, Lukka 12.54-56)*

¹ Farisa'en e Saduki'en ngari to Iisaa faa ndaartindoo ɗum. Be ɲaarii ɗum holla ɓe maande yuuroore dow kammu. ² O jaabii ɓe, o wi'i:

—Si naange yanii kammu ina wojji fu, on mbi'an welan. ³ Fajiri du, si kammu ina wojji ina niɓɓi, on mbi'an yuwoonde toɓan. Odon mbaawi senndude alhaaliji kammu, ammaa on mbaawaa senndude maandeeji wakkatiiji ɗiin!
⁴ Wo jamaanu bonɗo, tuunɗo filotoo holleede maande. Ammaa maande fuu o hollataake, si wanaa maande annabi Yuunusa ndeen.

Caggal ɗuum, o yoppi ɓe ɗoon, o dilli.

*Haala rabilla Farisa'en e Saduki'en
(Marku 8.14-21)*

⁵ Nde taalibaaɓe ɓeen peyyitannoo maayo ngoon ndeen, tawi njeggitii yooɓaade buuru. ⁶ Iisaa wi'i ɓe:

—Kakkilee, ndeentee e rabilla Farisa'en e Saduki'en oon.

⁷ Taalibaaɓe ɓeen ina mbi'undura:

—Wo saabe ko en njooɓaaki buuru ɗuum waɗi imo wi'a ni.

⁸ Iisaa faami ko ɓe kaalata ɗuum, wi'i ɓe:

—Dume waɗi de odon kaalda hakkunde moodon haala njooɓaari buuru? Onon famɗuɓe hoolaare!

⁹ Yalla faa joonin on paamaay? Yalla on miccittaaki buuruuje joy de peccanmi worbe ujunaaje njoyo deen, e kandeeje de kebbindon kedde deen?

¹⁰ Yalla on miccitaaki katin buuruuje jeddi de peccanmi worbe ujunaaje nayo deen, e kandeeje de kebbindon kedde deen? ¹¹ Noy wadi de on paamaay wanaa haala buuru kaalanammi on? Ndeentodon e rabilla Farisa'en e Saduki'en oon.

¹² Ndeen taalibaaɓe been paami o wi'aay ɓe ndeentoo e ko yuufinta buuru duum, ammaa ɓe ndeentoo e ko Farisa'en e Saduki'en njanginta duum.

*No Piyeer seedorii Iisaa woni Almasiihu
(Marku 8.27-30, Lukka 9.18-21)*

¹³ Iisaa yehi leydi Kaysariya Filipu. Toon o yami taalibaaɓe makko been, o wi'i:

—Moy yimbe mbi'ata Bii Neddo oon woni?

¹⁴ Be njaabii, ɓe mbi'i:

—Woɓɓe ina mbi'a wo a Yaayaa lootoowo lootalgal batisima. Woɓɓe du ina mbi'a wo a annabi Iliyaasa. Woɓɓe katin du ina mbi'a wo a annabi Yeremiya naa gooto e annabaaɓe been.

¹⁵ O wi'i ɓe:

—Onon le, moy mbi'oton ngonumi?

¹⁶ Simon Piyeer jaabii mo, wi'i:

—Wo a Almasiihu, Bii Laamdo buurdo oon.

¹⁷ Ndeen Iisaa wi'i mo:

—Barke woodanii maa, aan Simon ɓii Yuunusa. Sabo wanaa ɓii-Aadama anndini ma dum, wo Baaba am gondo dow kammuuli oon anndini ma dum. ¹⁸ Miin du, mido wi'e Piyeer (dum na fiirta «Hayre»). Dow hayre ndeen nyibammi kawrital am goondinbe ngaal. Fay maayde e semmbe

laakara fuu walaa ko waawi e maggal. ¹⁹ Mi hokkete cokitirde laamu Laamdo: huunde fuu ko kadufaa dow leydi, hadete dow kammu. Huunde fuu ko njabudaa dow leydi, jabete dow kammu.

²⁰ Ndeen, Iisaa sappani taalibaaɓe muudum been taa kaalana fay gooto yalla kam woni Almasi-ihu.

No Iisaa sapporii maayde muudum e iirtagol muudum

(Marku 8.31-33, Lukka 9.22)

²¹ Gilla wakkati oon, Iisaa fuddi anndinde taalibaaɓe muudum been ina tilsani dum yaha Urusaliima. Toon mawɓe yimɓe e hooreɓe almaami'en e janninoobe Tawreeta torran dum sanne, de ngada waree. De nyannde tataberde ndeen o iirtoto. ²² Ndeen Piyeer toowtini mo de fuddi felude mo e haalaaji makko diin, wi'i:

—Wo Laamdo reene Joomam! Dum hewtataako ma!

²³ De Iisaa kaa yeeyii, wi'i Piyeer:

—Woddam aan Seydaani! Ada fergina kam e laawol am, sabo miilooji maa diin yuuraay to Laamdo, wo to yimɓe di yuuri!

No Iisaa jokkirtee

(Marku 8.34-9.1, Lukka 9.23-27)

²⁴ Caggal duum, o wi'i taalibaaɓe makko been:

—Muuydo jokkude kam fuu, sela ndaarude hoore muudum, hooya leggal muudum palaan-gal, jokka kam.* ²⁵ Sabo muuydo dannude yonki muudum fu, mursan ki. Ammaa mursudo ki saabe am fu, heftan ki. ²⁶ Dume heɓude adunaaru

* **16:24** Ndaaree Matta 10.38.

ndu fuu nafata neddo, si mursii yonki muudum? Yalla ina woodi ko neddo waawi hokkitirde faa danna yonki muudum naa? ²⁷ Sabo Bii Neddo oon wardan e maleyka'en muudum e ley teddeengal Baaba muudum. Wakkati oon, o barjoto mono fuu ko fotata e golle muudum. ²⁸ Goonga kaalanammi on: yoga e wonbe do maayataa tawee nji'aay Bii Neddo ina warda e laamu muudum.

17

No alhaali Iisaa waylitorii (Marku 9.2-13, Lukka 9.28-36)

¹ Balde jeegom caggal duum, Iisaa yaadi e Piyeer e sakiraaɓe dido Yaakuuba e Yuhanna, o toowtidi e muɓɓen dow waamnde toownde. ² Doon alhaali makko waylitii yeeso maɓɓe. Yeeso makko ina jalba hono naange, kaddule makko du ndawni far hono annoora. ³ Inan, Muusaa e Iliyaasa ɓangani ɓe, ina kaalda e makko. ⁴ Piyeer wi'i Iisaa:

—Joomam, gonal amin do ina woodi. Si ada yidi fu, mi darnan hukumuuji tati: aan gooto, Muusaa gooto, Iliyaasa du gooto.

⁵ O tilaaki e haalude, faa ruulde jalboore suddi ɓe. Daande yuuri ley ruulde ndeen, wi'i:

—O woni Biyam mo korsinmi, mo ceyortoomi. Kettindanee mo!

⁶ Nde taalibaaɓe ɓeen nannoo daande ndeen fu, kippi geese muɓɓen e leydi. Be kuli sanne. ⁷ Iisaa ɓattitii, meemi ɓe, wi'i:

—Ummee, taa kulee.

⁸ Wakkati oon, ɓe ɓanti gite maɓɓe, de ɓe nji'aay fay gooto si wanaa Iisaa tan.

⁹ E ley ko 6e njippotoo waamnde ndeen duum, Iisaa sappani 6e, wi'i:

—Taa kaalanee fay gooto ko nji'udon duum faa wakkati nde Bii Neddo ummitii e hakkunde maay6e.

¹⁰ Caggal duum, taalibaa6e been yami mo, mbi'i:

—Dume wadi de jannginoo6e Tawreeta ina mbi'a tilay annabi Iliyaasa artoo Almasiihu warude?

¹¹ O jaabii 6e, o wi'i:

—Goonga, Iliyaasa artoto warude, moyyintinoo huunde fuu. ¹² Ammaa mido wi'a on: Iliyaasa warii faa faltake, de 6e annditaay dum, 6e ngollii dum ko 6e muuyi fuu. Hono noon 6e torrirta Bii Neddo oon du.

¹³ Ndeen taalibaa6e been paami wo haala Yaayaa lootoowo lootagal batisima o haalanta dum'en.

*No Iisaa selliniri suka gondudo e ginnaaru
(Marku 9.14-29, Lukka 9.37-43)*

¹⁴ Nde 6e ngartunoo to jamaa oon ndeen, gorko gomma battitii mo, hofii yeeso makko, ¹⁵ wi'i:

—Joomam, yurma 6iyam gorko! O dabit-abiyaajo, imo tampi sanne. Wakkatiiji keewdi imo saama e yiite naa e ndiyam. ¹⁶ Mi yaarii mo to taalibaa6e maada de 6e kunnngii dannude mo.

¹⁷ Iisaa battitii, wi'i:

—Hey yim6e jamaanu bondo mo walaa goondinal! Faa ndey ngondammi e moodon? Faa ndey keddotoomi munyande on? Ngaddanee kam suka o do!

¹⁸ O sappani ginnaaru nduun e semmbe. Ndu yalti suka oon. Wakkati oon ni, suka oon dadi.

19 Caggal ɗuum, taalibaaɓe ɓeen toowtidi e makko, yami mo, mbi'i:

—Dume wadi de min kunngii riiwude ginnaaru nduun?

20 Iisaa jaabii ɓe, wi'i:

—Saabe odon pamɗi goondinal wadi ɗum. Goonga kaalanammi on: si goondinal moodon fotii fay no gabbel lekki mutaari ni, si on mbi'ii waamnde nde: «Yuw ɗo, njahaa to», nde yuwan. Fay huunde on kunngataako wadude. [21*]

No Iisaa sapporii katin maayde muudum e iirtagol muudum

(Marku 9.30-32, Lukka 9.43-45)

22 Caggal ɗuum, Iisaa e taalibaaɓe muudum kawri katin ley leydi Galili. Iisaa wi'i ɓe:

—Bii Neddo wattete e juude yimɓe. 23 Be mbaran ɗum, de nyannde tataɓerde ndeen iirtoto.

Haala kaan metti taalibaaɓe ɓeen sanne.

Haala yoɓugol lampo suudu dewal mawndu

24 Nde Iisaa e taalibaaɓe mum njottinoo Kafar-nahum ndeen, nanngooɓe lampo suudu dewal mawndu ɓeen battii Piyeer, mbi'i ɗum:

—Yalla moodibbo moodon oon yoɓataa lampo suudu dewal mawndu naa?

25 Piyeer jaabii, wi'i:

—Imo yoɓa.

Ko Piyeer naati suudu nduun ɗuum, fadde muudum heɓude haala, Iisaa wi'i:

* **17:21** E dereeji 6ooyɗi, godɗi ina ɓeyda aaya 21: Ammaa iri ginnaaru nduun riiwirtaake si wanaa du'aare e suumayeere.

—Simon, dume miilidaa? Kaanankoobe adunaaru been, moy be ndoonyata? Moy be njomnotoo lampo? Bi66e laamu naa weer6e?

²⁶ Piyeer jaabii, wi'i:

—Wo weer6e.

Iisaa wi'i mo:

—Ndelle, bi66e laamu been wo rim6e, njobataa.

²⁷ Ammaa, en njidaa mettinde berde yim6e been. Yahu to maayo toon, paddaa jammuure maa e ley ndiyam daam. Liingu ngu artidaa nanngude fu, njaltinaa dum. Si a omtii hunnduko mum, a tawan toon mbuudu cardi ki66inoowu lampo meeden. Ittaa dum, njobanowaa en, enen dido.

18

Haala burdo teddude ley laamu Laamdo
(Marku 9. 33-37, Lukka 9.46-48)

¹ Wakkati oon, taalibaa6e been battitii Iisaa, yami dum, mbi'i:

—Moy 6uri teddude ley laamu Laamdo?

² Iisaa noddi cukalel, darni ngel yeeso ma66e,
³ wi'i:

— Goonga kaalanammi on: sini on mbaylitaaki faa nanndon e cukaloy, on naatataa ley laamu Laamdo. ⁴ Leeyindo hoorem faa nanndi e cukalel ngel, kam woni burdo teddude ley laamu Laamdo.

⁵ Neddo fuu ja66iido cukalel gootel hono ngel e innde am, wo miin ja66ii.

Haala ko luttinta yim6e
(Marku 9.42-48, Lukka 17.1-2)

⁶ —Neddo fuu luttindo gootel e cukaloy goondinkoy kam koy, ko 6uri moyyande joomum

hayre teddunde haɓɓee e daande mum, yoolee ley to ɓuri luggude e maayo manngo.

⁷ Bone woodanii adunaaru ndu saabe kulle luttinooje yimɓe deen! Tilay kulle deen ngada, ammaa bone woodanii laatiido sabaabu majje!

⁸ Si tawii junngo maa naa koyngal maa luttinte, tayaa dum, paddaa. Naatidaa e junngo wooto naa koyngal gootal ley nguurndam nduumiidam ɓuri moyyande ma diina faddeede e yiite duumi-inge tawee a kiɓɓudo. ⁹ Si tawii yitere maa luttinte, ittu nde, paddaa. Sabo naataa nguurndam nduumiidam a dokko, ɓuri moyyande ma diina paddadaa e yiite jahannama a kiɓɓudo.

Banndol haala mbaalu lallungu

(Lukka 15.3-7)

¹⁰ —Ndeentee e yawude fay gootel e cukaloy koy. Sabo mido wi'a on: maleyka'en makkoy wonɓe dow kammuuli ɓeen, wakkati fuu ina ngoni yeeso Baaba am gondo dow kammuuli oon, ina nji'a dum. [¹¹ *] ¹² Dume miilotodon? Si neddo ina jogii baali hemre de ngootu lalli, wanaa yoppa capande jeenay e jeenay diin ley ferro, de filowoo majjingu nguun naa? ¹³ Goonga kaalanammi on: si o yiitii ngu, o seyorto ngu faa ɓura capande jeenay e jeenay di lallaay diin. ¹⁴ Hono noon Baaba moodon gondo dow kammuuli oon du yidiraa fay gootel e cukaloy koy majja.

Haala yaafundurgol hakkunde sakiraaɓe

(Lukka 17.3)

* **18:11** E dereeji ɓooydi, goddi ina ɓeyda aaya 11: Sabo hisinde lalluɓe waddi Bii Neddo oon.

15 —Si sakiike maa toonyake ma, njahaa to muudum kollitaa dum toonya muudum oon tawee onon dido tan. Si o jabanii ma, a hewtii sakiike maa. 16 Ammaa si o jabaay, njaadaa e neddo gooto naa yimbe dido, hono no Binndi diin mbiiri: «haala fuu daroo dow seedaaku yimbe dido naa tato.» 17 Si o jabanaay ma, kaalanaa dum kawrital goondinbe ngaal. Si o salake jabande kawrital goondinbe ngaal, njogorodaa mo keefeero naa nanngoowo lampo. 18 Goonga kaalanammi on: huunde fuu ko kadudon dow leydi, hadete dow kammu. Huunde fuu ko njabudon dow leydi, jabete dow kammu. 19 Mido haalana on katin: si dido moodon ndewrii ley adunaaru ga dow ko njaarotoo Laamdo fuu, Baaba am gondoo dow kammuuli wadanan on ko njaaridon duum. 20 Sabo nde dido naa tato kawriti e innde am fuu, miin du, mido woni hakkunde mubben doon.

Bannol haala golloowo caliido yaafaade

21 Ndeen Piyeer battitii Iisaa, yami dum:

—Joomam, si bannam toonyake kam fu, kile foti kaanumi yaafaade dum? Yalla kile jeddi naa?

22 Iisaa jaabii mo, wi'i:

—Mi wi'aay ma kile jeddi tan. Njaafodaa dum kile capande jeddi faa nde jeddi.

23 Iisaa beydi wi'i:

—Inan no laamu Laamdo nanndi: wo hono kaananke gooto anniyiido yamtude golloobe muudum nyamaande. 24 Nde o fuddunoo yamtude fu, o waddanaa golloowo gooto mo o rewata miliyooji. 25 Gorko oon walaa ceede ko yoba mo. Dum le, kaananke oon yamiri o sonnee, kanko e

deekiiko e sukaaŋe makko e ko o jogii fuu, faa yoba nyamaande ndeen. ²⁶ Golloowo oon hippii yeeso kaananke oon, nyaagii dum, wi'i: «Munyanam, mi yobete fuu!» ²⁷ Kaananke oon yurmii mo, yaafanii mo nyamaande ndeen, yoppi mo o dilli.

²⁸ Golloowo oon yalti, hawri e gollidoowo muudum joganiido dum ceede seeda. O nanngi dum daande, imo dedda, o wi'i: «Yobam ceede am!» ²⁹ Gollidoowo makko oon hippii e leydi, nyaagii mo, wi'i: «Munyanam, mi yobete!» ³⁰ Ammaa o jabaay. O uddowi dum e kasu, faa do yobi nyamaande ndeen fuu. ³¹ Nde gollooŋe heddiibe been nji'unoo dum ndeen, mettaa sanne, njehi kaalanowi dum kaananke oon. ³² Ndeen, kaananke oon noddi golloowo oon, wi'i dum: «A golloowo bondo! Nde nyaaginodaa kam ndeen, mi yaafanake ma ko ndewanmaami duum fuu. ³³ Aan du, a haanaano yurmaade jaado maa oon hono no njurmorimaami ni naa?» ³⁴ Kaananke oon tikki sanne, watti mo e juude jukkotooŋe, faa do o yobi nyamaande ndeen faa laabi.

Iisaa beydi, wi'i:

³⁵ —Hono noon Baaba am gondo dow kammu oon wadata neddo fuu e moodon mo yaaforaaki sakiike mum bernde laabunde.

19

Haala ko Iisaa tindini dow ceergal

(Marku 10.1-12)

¹ Nde Iisaa tilinoo e waajuuji diin ndeen, dilli Galili yehi leydi Yahuudiya, caggal gooruwol Ur-dun. ² Yimbe heewbe njokki mo. O danni toon nyawbe muŋben.

³ Farisa'en wobbe ngari to makko faa ndaartin-doo mo, yami mo:

—Yalla ina daganii gorko seerude deekum e sabaabu tawaado fuu naa?

⁴ O jaabii, o wi'i:

—Yalla on njanngaay ko Binndi diin mbi'i? E fuddoode Laamdo tagii be, wadii be gorko e debbo.

⁵ O wi'i: «Dum saabii de gorko yoppan inna mum e bammum, nanngundura e deekum, be dido fuu be laatoo neddo gooto.»* ⁶ Nii woni be nganaa dido katin, be banndu wooturu. Ndelle, taa neddo sennda ko Laamdo hawrunduri.

⁷ Be yami mo, be mbi'i:

—Ndelle ko wadi de Muusaa yamiri gorko hokka deekum talkuru ceergal si na seera dum?

⁸ O jaabii be, o wi'i:

—Wo saabe on yoorbe berde, duum wadi de Muusaa hokki on laawol ceeron rewbe moodon. Ammaa ley fuddoode, wanaa noon worrunoo.

⁹ Mido wi'a on: si neddo seerii deekum de wanaa saabe jeenu, si banji debbo goddo fu, jeenii.

¹⁰ Taalibaabe makko been mbi'i mo:

—Si wo nii hakkunde gorko e deekum worri, tawee neddo banjaay duum buri woodude.

¹¹ Iisaa jaabii be, wi'i:

—Wanaa yimbe fuu mbaawi jabude haala ka, sanaa be Laamdo hokki baawde majjum.

¹² Daliliji kadooji worbe banjude ina ngoodi. Sabo wobbe ndimaama wo waatoraabe. Wobbe wo soortaabe. Wobbe du, kam'en kadi ko'e mubben banjude faa ngollana laamu Laamdo. Neddo fuu jardiido tindinoore ndeen, wada nde!

* **19:5** Fuddoode 2.24.

*No Iisaa barkiniri cukaloy
(Marku 10.13-16, Lukka 18.15-17)*

¹³ Caggal duum, woɓɓe ngaddi cukaloy to Iisaa faa yowa juude muudum dow makkoy, de du'anoo koy. Ammaa taalibaaɓe been ndukani yimɓe been.

¹⁴ Ndeen Iisaa wi'i:

—Accee cukaloy koy ngara to am. Taa kaɗee koy, sabo wo nannduɓe e makkoy been njeyi laamu Laamɗo.

¹⁵ O yowi junngo makko dow makkoy, o barkini koy. Ndeen o dilli doon.

*Haala jokolle jom jawdi
(Marku 10.17-31, Lukka 18.18-30)*

¹⁶ Gorko gomma battitii Iisaa, yami dum, wi'i:

—Moodibbo, huunde lobbere ndeye kaanumi wadude faa mi heɓa nguurndam nduumiidam?

¹⁷ Iisaa wi'i mo:

—Ko wadi de lamndidaa kam dow huunde lobbere? Laamɗo tan woni lobbo! Si ada yidi naatude e nguurndam, jokku jamirooje.

¹⁸ Gorko oon yami Iisaa, wi'i:

—Jamirooje deye njokkammi?

Iisaa jaabii, wi'i:

—Taa wadu war-hoore, taa jeenu, taa wujju, taa seeda fewre, ¹⁹ teddin inna maa e bammaa, njidira gondo maa no njidirdaa hoore maa ni.

²⁰ Suka jokolle oon wi'i mo:

—Midɗo haybi dum fuu. Dume heddi katin?

²¹ Iisaa wi'i mo:

—Si ada yidi hiɓɓude, yahu sonnoy ko njogidaa fuu, kokkaa ceede deen talkaaɓe. Ndeen a heban mbarjaari dow kammu. De ngaraa, njokkaa kam.

²² Nde suka jokolle oon nannoo haalaaji diin ndeen, dillidi e mettorgal, sabo wo jom jawdi sanne.

²³ Ndeen, Iisaa wi'i taalibaaፎe muudum been:

—Goonga kaalanammi on: naatugol jom jawdi leylaamu Laamdo ina tiidi! ²⁴ Mido haalana on du: ngeelooba naata wudde battal buri hoyude diina jom jawdi naata laamu Laamdo.

²⁵ Nde taalibaaፎe been nannoo haala kaan ndeen, dum haaynii dum'en sanne. Iፎe mbi'a:

—Ndelle, moy woni kisoowo?

²⁶ O ndaari ፎe, o wi'i:

—Yimፎe mbaawanaa dum, ammaa walaa fuu ko Laamdo waawanaa.

²⁷ Piyeer hooyi haala, wi'i mo:

—Minen, min njoppii fuu, min njokkii ma. Dume min keboyta?

²⁸ Iisaa wi'i ፎe:

—Goonga kaalanammi on: si Bii Neddo oon joodake e joodorgal laamu muudum teddungal ley adunaaru heyru, onon sappo e dido jokkuፎe kam ፎe du, on njoodoto dow joodorde laamu, carodon lenyi Israa'iila sappo e didi diin. ²⁹ Neddo fuu joppudo suudu mum, naa sakiraaፎe mum worፎe e rewፎe, naa inna mum, naa bammum, naa sukaaፎe mum, naa gese mum saabe am fu, heban ko buri dum kile hemre, katin du heban nguurndam nduumiidam. ³⁰ Ammaa ardiፎe heewፎe laatoto gadaaፎe. Gadaaፎe heewፎe du laatoto ardiፎe.

20

Bannadol haala gollooፎe ley ngesa cabiije

¹ —Inan no laamu Laamdo nanndi: wo hono jom ngesa cabiije jaltudo gilla fajiri faa hooya

golloobe ngolla ngesa muudum cabiije. ² O hefi golloobe, o rewri e muɓben njobdi nyalooma, mbuudu cardi hono no woowri noon. O yaari ɓe ngesa makko. ³ Wakkati nyawlal naange, o yalti katin. O yi'i wobbe ley luumo ɓe ngalaa golle. ⁴ O wi'i ɓe: «Njehee onon du ngollowon to ngesa am cabiije toon. Mi yoban on ko haani yobeede.» ⁵ Been du njehi toon. Jom ngesa oon yalti, wadi noon katin hakkunde naange e caggal sallifana. ⁶ Caggal duum, o yalti katin wakkati laasara. O tawi wobbe ina keddi to luumo toon. O wi'i dum'en: «Dume wadi de nyalludon do on ngollaay fay huunde?» ⁷ Be njaabii mo, ɓe mbi'i: «Fay gooto hooyaay min golle.» O wi'i ɓe: «Njehee onon du ngollowon to ngesa am cabiije ngaan.» ⁸ Nde hirnoo fu, jom ngesa oon wi'i howruujo mum oon: «Noddu golloobe been de njobaa dum'en. Artorodaa sakitiibe waddeede been, de cakitorodaa artiibe been.» ⁹ Waddaabe laasara been ngari, mono e muɓben fuu hokkaa mbuudu cardi. ¹⁰ Artinooɓe been du ngari, cikki njobete ko ɓuri dum. Ammaa kam'en du, mono e muɓben fuu hokkaa mbuudu cardi. ¹¹ Nde ɓe njobanoo dum ndeen, ibe njurta jom ngesa oon. ¹² Ibe mbi'a: «Bee do seeda tan ngolli, de ɓe ponndaama e amin njobdi. Minen kaa, wo min nyallu, miden ngolla ley naange wulnge!» ¹³ Jom ngesa oon jaabii gooto maɓbe, wi'i: «Neddo am, mi wadaay ma fuu ko boni. Wanaa en ndewrii mi hooyire mbuudu cardi nyalooma naa? ¹⁴ Ndelle, jaɓu njobdi maa, njahaa. Mi muuyii hokkude cakitiido oon ko kokkumaami duum. ¹⁵ Wanaa ko weli kam ngadammi ceede am naa? Naa a hirii saabe moyyere am?»

¹⁶ Iisaa wi'i:
—Hono nii gadaaʼbe laatorto ardiibe, ardiibe du
laatoto gadaaʼbe.

*No Iisaa sapporii tataberde maayde muudum e
iirtagol muudum*

(Marku 10.32-34, Lukka 18.31-34)

¹⁷ Iisaa e taalibaaʼbe sappo e dido been ina yeeja,
ina njaha Urusaliima. E laawol ngool, Iisaa toow-
tini ʼbe feere, wi'i:

¹⁸ —Inani eden njaha Urusaliima. Doon Bii
Neddo wattetee e juude hooreeʼbe almaami'en
e janginoobe Tawreeta. Be caroo mo sariya
maayde. ¹⁹ Be ngatta mo e juude yimbe ʼbe nganaa
Alhuudiya'en. Kam'en du njalnoro mo, piya mo
dorri, tonta mo e leggal palaangal faa o maaya. De
nyannde tataberde ndeen o iirtoto.

No Inna Yaakuuba e Yuhanna nyaagorii Iisaa

(Marku 10.35-45)

²⁰ Ndeen, inna biibe Jebede battini sukaaʼbe
muudum Iisaa. O sujidi yeeso Iisaa faa o njaaroo
dum huunde. ²¹ Iisaa wi'i mo:

—Dume njiddaa?

Debbo oon jaabii mo, wi'i:

—Mido yidi ngadaa faa biibe am worbe dido ʼbe
njoodoo dakkol maa ley laamu maa, gooto gere
nyaamo maa, gooto du gere nano maa.

²² Iisaa jaabii, wi'i:

—On anndaa ko njaarotodon. Yalla odon mbaawi
yardude horde mettunde nde njardammi ndeen
naa?

Be njaabii mo, ʼbe mbi'i:

—Miden mbaawi.

²³ O wi'i ʼbe:

—Goonga, on njardan nde. Ammaa joodaade gere nyaamo am naa nano am, wanaa miin yamirta dum. Joodorde deen, wo 6e Baaba am moyyinani been njeji.

²⁴ Nde taalibaa6e sappo heddiibe been nannoo dum ndeen, 6ernani sakiraa6e dido been. ²⁵ Ndeen Iisaa noddi 6e fuu, wi'i 6e:

—Odon anndi laamiibe leyde adunaaru ina laamorii dum'en doole. Maw6e been du ina kolla yim6e been baawde. ²⁶ Onon kaa, dum wadataa hakkunde moodon. Jid6o laataade teddu6o hakkunde moodon fuu, ina haani laataade golloowo moodon. ²⁷ Katin du, jid6o ardaade e moodon fuu, ina haani laataade maccu6o moodon. ²⁸ Noon du, Bii Neddo waraay faa gollanee, ammaa warii faa gollana yim6e, de hokka yonki muudum faa laatoo coottitaari ndimdinoori heew6e.

*No Iisaa selliniri wumbe dido
(Marku 10.46-52, Lukka 18.35-43)*

²⁹ Nde Iisaa e taalibaa6e muudum njaltannoo Yeriko ndeen, jamaa keewdo jokki dum. ³⁰ Wumbe dido ina njoodii e sera laawol ngool. Be nani Iisaa ina faltoo, de 6e pu6di yeewnaade, i6e mbi'a:

—Taan Daawda, yurma min!

³¹ Jamaa oon jawani 6e, wi'i 6e ndeyyinoo. Ammaa 6e beydi yeewnaade i6e mbi'a:

—Joomii amin, taan Daawda, yurma min!

³² Iisaa darii, noddi 6e, wi'i:

—Dume njidudon mi wadana on?

³³ Be njaabii mo, 6e mbi'i:

—Joomii amin, min mbumta.

³⁴ Iisaa yurmii 6e, meemi gite ma66e. Wakkati oon pay, 6e mbumti. Ndeen 6e njokki dum.

21

*No Iisaa naatiri Urusaliima
(Marku 11.1-11, Lukka 19.28-40, Yuhanna 12.12-19)*

¹ Ko Iisaa e taalibaa6e muudum 6adii Urusaliima duum, njottii Baytifaaji dow waamnde wi'eteende Jaytun. Iisaa nuli taalibaa6e di6o, ² wi'i 6e:

—Njehee naatowee ngalluure wonnde yeeso moodon ndeen. Nde njottidon fu, on tawan toon araawa e mola muudum ina ka66ii. Ka66iton di, ngaddanon kam. ³ Si won ko god6o yami on e majjum, njaabodon dum joomii amin ina haajaa di, de nultiran di law.

⁴ Dum wadi faa ko annabaajo haalnoo duum tabita nde wi'unoo:

⁵ «Mbi'ee yim6e ngalluure Siyona:

Ndaaree, inan kaananke moodon ina wara to moodon,
ina leeyinkinii, ina waddii mola,
6ii mbaddeteenga.»*

⁶ Wakkati oon, taalibaa6e 6een njehi ngadowi ko Iisaa yamiri dum'en. ⁷ Be ngaddi araawa ngaan e mola muudum. Be njowi e majji saayaaji ma66e, de Iisaa waddii. ⁸ Ko 6uri heewude e jamaa oon weerti saayaaji mu66en dow laawol. Wo66e kelti licce ledde, mbeerti de dow laawol ngool. ⁹ Jama'aaje gonde yeeso Iisaa deen e jokkude caggal makko fuu ina ilina, ina mbi'a:

* 21:5 Jakariyaa 9.9.

—Jettooje ngoodanii Taan Daawda! Barke woodanii gardo e dow innde Joomiraado![†] Jettooje ngoodanii Laamdo faa dow kammuuli!

¹⁰ Nde o naatunoo Urusaliima fu, ngalluure ndeen fuu iirii, na saaya. Ibe mbi'a:

—Gorko o wo moy?

¹¹ Jamaa oon jaabii:

—Wo annabi Iisaa, yuurudo Nasaraatu ley leydi Galili.

No Iisaa riiwri luumotoobe ley suudu dewal mawndu

(Marku 11.15-19, Lukka 19.45-48, Yuhanna 2.13-22)

¹² Iisaa naati taliyaare suudu dewal mawndu nduun. Doon o riiwi soodoobe e soottooobe wonbe ley toon fuu. O libi taabaaje weccoobe ceede e joodorde soottooobe buugaali. ¹³ Ndeen o wi'i be:

—Ley Binndi diin Laamdo wi'i: «Suudu am inndirte suudu wadirdu du'aare.»

Iisaa beydi, wi'i:

—Onon kaa, odon ngada ndu «suudirdu yanoobe!»[‡]

¹⁴ Wumbe e bonnguuwe ngari to makko e ley suudu dewal mawndu nduun, de o danni dum'en.

¹⁵ Hooreebe almaami'en e jannginoobe Tawreeta been nji'ii kulle kaayniide de o wadata. Be nani du sukaaabe ina ilina e ley suudu dewal mawndu ina mbi'a:

—Jettooje ngoodanii Taan Daawda!

Dum fuu dum metti be. ¹⁶ Be mbi'i Iisaa:

—A nanii ko cukaloy koy mbi'ata duum naa?

[†] 21:9 Jabuura 118.25-26. [‡] 21:13 Esaaya 56.7, Yeremiya 7.11.

O wi'i 6e:

—Mi nanii. Yalla abada on janngaay dum do:
«A wadii faa kundude sukaa6e famar6e e musi-
noo6e ina njette»?§

¹⁷ Caggal duum, o seedi e ma66e. O yalti ngalluure ndeen, o yehi Baytaniya, o waalowi toon.

No Iisaa hudiri yibbi

(Marku 11.12-14, 20-24)

¹⁸ Gilla fajiri Iisaa ina yeccoo ngalluure toon, tawi ina yolbi. ¹⁹ O haynii yibbi e sera laawol, o fanti ki. Ammaa o tawraay ki faa'e si wanaa haako. Wakkati oon, o wi'i ki:

—Taa a rimu abada katin!

Wakkati oon pay, yibbi kiin yoori kolonj. ²⁰ Nde taalibaa6e been nji'unoo dum fu, dum haaynii dum'en. Be yami Iisaa, 6e mbi'i:

—Noy wadi de yibbi ki yoordi wakkati gooto ni?

²¹ Iisaa jaabii 6e, wi'i:

—Goonga kaalanammi on: si odon ngoondini on cikkitiraay fu, on ngadan ko 6uri ko ngadumi yibbi ki duum. On mbaawan wi'ude fay waamnde nde: «Doofa, saamoy ley maayo», de laatoroo noon. ²² Si odon ngoondini, ko ɲaaridon e ley du'aare fuu on ke6an dum.

Yamol dow toy baawde Iisaa yuuri

(Marku 11.27-33, Lukka 20.1-8)

²³ Iisaa naati suudu dewal mawndu nduun. Nde o waajotonoo ndeen, hooree6e almaami'en e maw6e Alhuudiyanko6e been battii mo, yami, mbi'i:

§ 21:16 Jabuura 8.3.

—Laamu nguye hokki ma baawde gollude ko ngollataa dūm? Moy hokki ma laawol ngollaa dūm?

²⁴ Iisaa jaabii ɓe, wi'i:

—Miin du, huunde wootere tan yamammi on. Si on njaabake kam, mi haalanan on kokkudo kam laawol mi golla ko ngollammi dūm. ²⁵ Toy lootagal batisima Yaayaa ngaal yuuri? To Laamdo naa to yimɓe?

Ndeen heddi iɓe ndawrida hakkunde maɓɓe, iɓe mbi'a:

—Si en mbi'ii to Laamdo fu, o yaman en ko wadi de en ngoondinaay Yaayaa? ²⁶ Ammaa si en mbi'ii to yimɓe, kulen ko jamaa o wadata en, sabo yimɓe ɓeen fuu ina njogorii Yaayaa wo annabaajo.

²⁷ Be njaabii Iisaa, ɓe mbi'i:

—Min anndaa.

Iisaa du jaabii ɓe, wi'i:

—Haya miin du, mi haalantaa on baawde deye ngollirammi ko ngollammi dūm.

Banndol haala sakiraabe dido

²⁸ Iisaa ɓeydi wi'i:

—Dume miilotodon e banndol ngol: gorko gomma ina joginoo ɓiɓɓe worɓe dido. O battitii arandeejo oon, o wi'i dūm: «Binngel am, yahu golloy hannden to ngesa cabiije toon.» ²⁹ Biddo oon jaabii, wi'i yahataa. Ammaa caggal dūm, mimsiti yehi. ³⁰ Baabiiwo oon battitii didaɓo oon, wi'i dūm ko wi'unoo arandeejo oon dūm. Oon kaa jaabii, wi'i: «Woodi Baaba», ammaa yahaay.

³¹ Moy e maɓɓe wadi ko bammum muuyi dūm?

Be njaabii, ɓe mbi'i:

—Arandeejo oon.

Ndeen, Iisaa wi'i 6e:

—Goonga kaalanammi on: nanngoobe lampo e rew6e woykuruube been artoyto on naatude e laamu Laamdo. ³² Sabo Yaayaa warii to moodon, hollii on laawol fonnditaare, de on ngoondinaay dum. Ammaa nanngoobe lampo e rew6e woykuruube been ngoondinii mo. Fay nde njiinodon dum ndeen, on mimsitaay ngoondindon dum.

Banndol haala remoo6e bon6e
(Marku 12.1-12, Lukka 20.9-19)

³³ —Kettindee banndol gonngol: neddo gomma darni ngesa cabiije, filtini nga hoggo, wasi luggere 6oosirde cabijam. O nyi6i suudu toowndu faa o haynoo ko warata e ngesa ngaan. Caggal duum, o halfini nga remoo6e, de o wadi jahaangal. ³⁴ Faa 6oreede cabiije yottii, de o neli golloobe makko to remoo6e been toon, 6e ngaddanowa mo ngedu makko e 6i66e cabiije deen. ³⁵ Ammaa remoo6e been nanngi golloobe makko been, piyi gooto, mbari gooto, limni gooto kaaye. ³⁶ Jom ngesa oon neli e ma66e golloobe bur6e arandee6e been heewude. Remoo6e been ngadi 6e no ngadunoo arandee6e been noon. ³⁷ De saktii o neli 6iyiiko gorko to ma66e, o wi'i: «Be njaagoto 6iyam oon.» ³⁸ Ammaa nde remoo6e been nji'unoo 6iyiiko oon ndeen, mbi'unduri hakkunde mu66en «O woni donoowo hoggo ngo. Ngaree mbaren mo, keddoroden ngesa nga!» ³⁹ Wakkati oon, 6e nanngi mo, 6e paddi mo to gada ngesa toon, 6e mbari mo. ⁴⁰ Joonin le, si jom ngesa cabiije oon warii, noy o wadata remoo6e been?

⁴¹ Be njaabii mo, 6e mbi'i:

—O halkiran bonbe been no boniri. O halfinan ngesa ngaan remooobe wobbbe hokkooobe mo ngedu makko e biibbe magga wakkati nga boraa.

⁴² Caggal duum, Iisaa wi'i be:

—Yalla on njanngaay ko winndaa ley Binndi diin duum naa?

«Hayre nde nyiibooobe been calii ndeen,
wo kayre laatii hoore nyimngo ngoon.
Dum wo golle Joomiraado,

wo dum haaynde e jiiide meeden!»*

⁴³ Saabe dum, mido wi'a on: laamu Laamdo it-tete e moodon, hokkee yimbe wadoobe ko haani e maggu. ⁴⁴ Caamudo dow hayre ndeen fuu, helan. Mo nde saami dow muudum du, diggan.

⁴⁵ Nde hooreebe almaami'en e Farisa'en been nannoo banndi makko diin, paamii wo kabaaru mubben o banndi. ⁴⁶ Ibe piloo no be nanngira mo, ammaa be kulii yimbe, sabo yimbe been ina njogorii mo annabaajo.

22

Banndol haala nyaamdu bangal

(Lukka 14.15-24)

¹ Iisaa banndani be katin, wi'i be:

² —Inan no laamu Laamdo nanndi: wo hono kaananke bannoowo biyum gorko, wadani dum neema bangal. ³ O neli maccube makko nod-dowa yimbe bangal ngaal, ammaa noddaabe been calii warude. ⁴ O neli katin maccube wobbbe, o wi'i dum'en: «Mbi'ee noddaabe been nyaamdu nduun moyyinaama faa woodi. Mi hirsii ga'i e nyalbi paydi. Fuu segilaama. Be ngara, be

* **21:42** Jabuura 118.22-23.

nootoo weltaare ɓangal nde.» ⁵ Ammaa noddaaɓe ɓeen kiisaaki mo, naati haajuuji muɓɓen: o yehi ndaaroyde ngesa muudum, o du luumooji muudum. ⁶ Heddiibe ɓeen nanngi maccuɓe ɓeen, torri ɓe, mbari ɓe. ⁷ Kaananke oon tikki, neli sordaasiibe muudum mbarowi waruɓe nulaaɓe ɓeen, mbuli wuro muɓɓen. ⁸ Caggal duum, o wi'i maccuɓe makko ɓeen: «Nyaamdu ɓangal nduun moyyinaama, ammaa noddaaɓe ɓeen kaandaa e nyaamude ndu. ⁹ Dum le, njehee dow laabi mawɗi diin, noddon neddo fuu mo kawrudon wara nyaama nyaamdu ɓangal ndu.» ¹⁰ Maccuɓe ɓeen njehi dow laabi diin, noddi yimɓe ɓe kawri toon fuu gilla e bonɓe faa e moyyuɓe faa galle jom ɓangal oon heewi yimɓe.

¹¹ Nde kaananke oon naatunoo faa ndaara noddaaɓe ɓeen ndeen, o haynii gorko mo ɓornaaki kaddule ɓangal ngaal. ¹² O wi'i dum: «Neddo am, noy naatirdaa do tawi a ɓornaaki kaddule ɓangal?» De oon deyyinii. ¹³ Ndeen, kaananke oon wi'i gollooɓe ɓeen: «Kaɓɓee juude makko e koyde makko, paddon mo e ley nimre yaasin ndeen. Toon bojji e neryundurde nyiiye ngonni.»

¹⁴ Iisaa heddi na wi'a:

—Noddaaɓe ina keewi ammaa suɓaaɓe ina pamdi.

*Haala yobugol lampo
(Marku 12.13-17, Lukka 20.20-26)*

¹⁵ Farisa'en njehi ndawridowi no nanngira Iisaa e ley haala muudum. ¹⁶ Be neli yoga e taalibaaɓe maɓɓe e jokkuɓe Hirudus to Iisaa. Nulaaɓe ɓeen mbi'i mo:

—Moodibbo, miden anndi a goongante: ada janninginira laawol Laamdo ngol goonga. A hulataa fay gooto, sabo a burdintaa yimbe. ¹⁷ Ndelle, haalan min dume miilidaa: yalla ina dagii min kokka kaananke Roma mawdo oon lampo naa dagaaki?

¹⁸ Ammaa Iisaa ina anndi anniyaaji mabbe bondi diin. O wi'i be:

—Onon munaafiki'en! Dume wadi de odon tuufina kam? ¹⁹ Kollee kam mbuudu njobeteengu lampo.

Be ngaddani mo mbuudu cardi ngootu. ²⁰ O yami be, o wi'i:

—Natal moy e innde moy woni do?

²¹ Be njaabii mo, be mbi'i:

—Kaananke Roma.

O wi'i be:

—Ndelle, kokkee kaananke Roma oon ko jeyi, kokkon Laamdo du ko jeyi.

²² Nde be nannoo jaabu oon fu, dum haaynii be. Be celi mo, be ndilli.

Haala ummital maaybe

(Marku 12.18-27, Lukka 20.27-40)

²³ E ley nyalooma oon, wobbe ley waalde Saduki'en ngari to Iisaa. Kam'en ngoni yeddoobe ummital. ²⁴ Be yami mo, be mbi'i:

—Moodibbo, Muusaa wi'i: «Si neddo maayii hebaay biddo, minyum naa mawnum dewla debbo joppaado oon, faa hebana dum beyngu.»*

²⁵ Ina woodunoo hakkunde amin sakiraa be worbe njeddo. Arandeejo oon dewli, maayi hebaay biddo. Minyiiko hooyi debbo oon. ²⁶ Kam du maayi hebaay biddo. Tatabo oon du jokki, faa be njeddo

* **22:24** Fillitagol Tawreeta 25.5.

fuu 6e maayi. ²⁷ Caggal ma66e 6e fuu, debbo oon du maayi. ²⁸ Ndelle nyannde ummital, moy e njeddo been laatotoo goroo debbo oon? Sabo 6e fuu 6e ndewliino mo.

²⁹ Iisaa jaabii 6e, wi'i:

—On woofube, sabo on anndaa Binndi diin, on anndaa baawde Laamdo du. ³⁰ Sabo si maay6e ummitake, wor6e banjataa, rew6e banjataake. Be laatoto hono maleyka'en won6e dow kammu ni. ³¹ Woodi, e haala ummital maay6e, yalla on njanngaay ko Laamdo wi'i on duum naa? O wi'i: ³² «Miin woni Laamdo Ibrahiima, Laamdo Isiyaaka, Laamdo Yaakuuba.»† Laamdo wo Laamdo wuur6e, wanaa Laamdo maay6e.‡

³³ Nde jamaa keewdo oon nannoo waaju makko oon fu, dum haaynii dum'en sanne.

*Haala yamiroore burnde fuu manggu
(Marku 12.28-34, Lukka 10.25-28)*

³⁴ Nde Farisa'en been nannoo Iisaa deyyinirii Saduki'en been e haala fu, 6e kawriti. ³⁵ Gooto ma66e janginoowo Tawreeta na yidi tuufinde mo, yami mo, wi'i:

³⁶ —Moodibbo, ndeye woni yamiroore burnde fuu manggu e ley Tawreeta?

³⁷ Iisaa jaabii mo, wi'i:

—Yidir Laamdo Joomiraado maa e bernde maa fuu e yonki maa fuu e hakkillo maa fuu. § ³⁸ Nde

† **22:32** Wurtagol 3.6. ‡ **22:32** Gilla e jamaanu Muusaa tawi Ibrahiima e Isiyaaka e Yaakuuba maayii gilla ko 6ooyi. Ko Laamdo wi'i wo Laamdo ma66e duum, holli i6e mbuuri. § **22:37** Fillitagol Tawreeta 6.5.

woni yamiroore arandeere, 6urnde fuu manngu. ³⁹ Inan yamiroore didaaberde hono mayre: «Njidiraa gondo maa no njidirdaa hoore maa ni.»*
⁴⁰ Tawreeta Muusaa e dewte annabaa6e deen fuu e jamirooje didi deen njowii.

*Kabaaru Almasiihu e Daawda
 (Marku 12.35-37, Lukka 20.41-44)*

⁴¹ Ko Farisa'en been kawriti toon duum, Iisaa yami 6e, wi'i:

⁴² —Dume miiludon e Almasiihu oon? Wo o taan moy?

Be njaabii, 6e mbi'i:

—O taan Daawda.

⁴³ O wi'i 6e:

—Ko Daawda haaliri baawde Ruuhu duum, noy noddiri Almasiihu «Joomiraado»? Sabo o wi'ii:

⁴⁴ «Joomiraado wi'i Joomam:

Jooda gere nyaamo am,

faa mi wada njaa6aa way6e ma.»†

⁴⁵ Woodi, Daawda ina noddira mo «Joomam». Ndelle noy o laatortoo taanum?

⁴⁶ Be fuu 6e kunngii jaabaade mo faa'e. Caggal nyannde ndeen, fay gooto suusaay yamude mo yamde godde katin.

23

*No Iisaa feliri jannginoobe Tawreeta e Farisa'en
 (Marku 12.38-39, Lukka 11.39-52, 20.45-46)*

¹ Ndeen, Iisaa haalani jama'aaje deen e taal-ibaa6e muudum been, wi'i:

* **22:39** Lewinkoo6e 19.18. † **22:44** Jabuura 110.1.

2 —Jannginoobe Tawreeta e Farisa'en been kal-finaama njanngina Tawreeta Muusaa. 3 Saabe duum, odon kaani jabaande be, ngadon huunde fuu ko be mbi'i on. Ammaa taa nyemmbiton golle mabbe, sabo be ngadataa ko be mbaajotoo duum. 4 Be kabban donje teddude, be mbakkina yimbe, ammaa be njidaa meemirde de fay e hoore honndu faa be mballa dum'en. 5 Huunde fuu ko be ngadata, be ngadiran dum faa be nji'ee. Dum wadi de ibe kabba talki mawdi, ibe njuutina bukki saayaaji mabbe faa ina ndaasoo. 6 Ibe njidi joodorde burde teddude si be noddaama e nokkuuje nyaamdu teddude. Ibe njidi joodorde burde teddude ley cuudi baajordi. 7 Ibe njidi jowteede jowtaali teddude ley luumooji e noddireede «Moodibbo». 8 Ammaa onon kaa, taa njabee noddireede «Moodibbo», sabo Moodibbo gooto tan njogidon. Onon, on fuu wo on sakiraaabe. 9 Taa mbi'ee fay gooto «Baabiiwo» e adunaaru.* Sabo Baabiiwo gooto tan njogidon, gondo dow kammu oon. 10 Taa njabee noddireede «Hooreejo». Sabo Hooreejo gooto tan njogidon, oon woni Almasiihu. 11 Burdo teddude hakkunde moodon laatoo golloowo moodon. 12 Toownudo hoore muudum fuu, leeyinte. Leeyindo hoore muudum fuu, toownete.

13 Bone woodanii on onon jannginoobe Tawreeta e Farisa'en, munaafiki'en! Odon cokana yimbe dammbugal laamu Laamdo ngaal. On

* 23:9 Taa mbi'ee fay gooto «Baabiiwo» e adunaaru de konngol ngol waraay wi'ude neddo soowa bammum. Ngol haali haala hooreebe diina fonndube ko'e mu66en e baabiraaku Laamdo.

naatataa, on accataa naatoobe naata. [14 †]

¹⁵ Bone woodanii on, onon jannginoobe Tawreeta e Farisa'en, munaafiki'en! Odon njiiloo e leyde, odon peyyita maayooji faa kebon tuubudo gooto. Si on kebii dum fu, odon ngada dum bii jahannama faa bura on bonde kile didi.

¹⁶ Bone woodanii on, onon wumbe dowoobe yimbe! Odon mbi'a: «Si neddo hunorake suudu dewal mawndu nduun fu wo bolum, ammaa si hunorake kanje suudu dewal mawndu oon, hunayeere mum nanngan dum.» ¹⁷ Majjube, wumbe! Dume buri teddude: kanje oon naa suudu laabinooru kanje oon nduun? ¹⁸ Odon mbi'a katin: «Si neddo hunorake hirsirde ndeen fu wo bolum, ammaa si hunorake sadaka gondo dow mayre oon, hunayeere mum nanngan dum.» ¹⁹ Wumbe! Dume buri teddude: sadaka oon naa hirsirde laabinoore sadaka oon ndeen? ²⁰ Ndelle, neddo fuu kunoriido hirsirde ndeen, hunorake nde, kayre e huunde fuu ko yowii e mayre. ²¹ Neddo fuu kunoriido suudu dewal mawndu nduun, hunorake ndu, kayru e Laamdo gondo ley mayru oon. ²² Neddo fuu kunoriido kammu, hunorake joodorgal Laamdo ngaal e Joodiido e maggal oon.

²³ Bone woodanii on, onon jannginoobe Tawreeta e Farisa'en, munaafiki'en! Odon ittana Laamdo jakka fay naanaa e haakorooji moodon goddi, ammaa odon njeeboo ko buri fuu teddude

† **23:14** E dereeji 6ooydi, goddi ina beyda aaya 14: Bone woodanii on, onon jannginoobe Tawreeta e Farisa'en, munaafiki'en! Odon nyaama jawdi rewbe 6e goriraabe mubben maayi, odon njuutina du'aawuujii moodon faa nanndinkinodon e lobbuube. Saabe majjum, on keban jukkungo burngo fuu bonde.

e Jamirooje deen. Dum woni gollirde dartaare e yurmeende e goondinal. Wo kanjum kaannodon wadude tawee on njoppaay ko heddi duum. ²⁴ Onon wumbe dowoobe yimbe! Si mbuubu saamii e njaram moodon, on ciwan itton dum, de odon moda ngeelooba!

²⁵ Bone woodanii on, onon jannginoobe Tawreeta e Farisa'en, munaafiki'en! Odon lawya caggal kore e caggal kaake, de ley majje ina heewi ko hemraa nguyka e muuyo bonngo. ²⁶ Farisanke bumdo! Lawyu ley kore tafon, ndeen caggal toon du laaban.

²⁷ Bone woodanii on, onon jannginoobe Tawreeta e Farisa'en, munaafiki'en! Odon nanndi e caabeeje dawninaade, de dow mubben woodi, tawee ley mubben ina heewi yi'e maaybe e ko tuuni fuu. ²⁸ Onon du, wo hono noon nanndudon: e jiide gite odon nanndi e fonnditiiibe, ammaa ley moodon ina wi'i pet naafikaaku e oonyaare.

²⁹ Bone woodanii on, onon jannginoobe Tawreeta e Farisa'en, munaafiki'en! Odon moyyintinoo caabeeje annabaabe, odon njardina caabeeje fonnditiiibe wobbe. ³⁰ Odon mbi'a: «Sini min kawriino e jamaanu maamiraaabe amin, min ndufidataano e maabe yiyam annabaabe.»

³¹ Ndelle, odon ceedanoo ko'e moodon wo on biibe warannoobe annabaabe been. ³² Ndelle, njottinee ko maamiraaabe moodon puddunoo!

³³ Onon bolle, biibe poosoke! Walaa fuu no ndadiron halkere jahannama. ³⁴ Dum wadi de mido nulda on annabaabe e jom'en hakkillo e jannginoobe. On mbaran wobbe maabe, tonton wobbe maabe, piyon wobbe maabe dorri e ley

cuudi mon baajordi, ndiiwon dum'en hakkunde wuro e wuro. ³⁵ Njomnitaari yiyam fonnditiibe ndufaadam e adunaaru ndu daam fuu yeccoto dow moodon, gilla yonki Haabiila ponnditiido oon faa yonki Jakariyaa bii Barakiya mo mbarnodon hakkunde suudu dewal mawndu e hirsirde oon. ³⁶ Goonga kaalanammi on: jukkungo majjum fuu saaman dow yimbe jamaanu o!

*No Iisaa woyri yimbe Urusaliima
(Lukka 13.34-35)*

³⁷ —Kay Urusaliima, Urusaliima! Ada wara annabaabe, ada warda nulaabe to maa kaaye! Kile keewde njidumi hawrundurde biibe maa hono no cofal hawrundurta coppi muudum ley bippeele mum ni. De on njaabaay. ³⁸ Paamon, Laamdo yoppidii on e suudu mon, wo ndu winnde. ³⁹ Mido wi'a on: gilla joonin, on nji'ataa kam katin si wanaa faa wakkati mo mbi'oyton: «Barke woodanii gardo e dow innde Joomiraado!»

24

*Haala halkere suudu dewal e sifaaji timmoode
adunaaru
(Marku 13.1-13, Lukka 21.5-19)*

¹ Nde Iisaa yaltunoo suudu dewal mawndu ina yaha ndeen, taalibaaabe muudum battitii dum, kolli dum nyimngo ley galle mayru. ² O wi'i be:

—On nji'ii kujje de fuu naa? Goonga kaalanammi on: fay hayre wootere heddataako ina yowii dow wonnde. Fuu wurjinte.

³ Caggal dūum, Iisaa joodowii dow waamnde wi'eteende Jaytun. Taalibaabe muudum ngari to muudum kam'en tan, mbi'i dūm:

—Humpitin min nde dūm wadata. Maande ndeye hollata gartol maa, kam e timmoode adunaaru?

⁴ Iisaa jaabii 6e, wi'i:

—Ndeentee taa fay gooto wosina on e goonga.

⁵ Sabo heew6e ngardan e innde am, ina mbiitoo: «Miin woni Almasiihu oon.» Be mbosinan yim6e heew6e. ⁶ On nanan kabaaru bolwole gadaade e anniyaade, ammaa taa kulee! Ina tilsi dūm wada, de dūm wanaa timmoode tafon. ⁷ Lenyol habdan e lenyol, laamu habdan e laamu. Rafooji ngadan, leydi dimmboto e nokkuuje feere feere. ⁸ Dūm kaa fuu wo hono fuddoode ṅatawere beynoowo ni.

⁹ Ndeen, yim6e njaaran on caredon faa torredon, mbaredon. Lenyi diin fuu mbanyan on saabe am. ¹⁰ Wakkati oon, heew6e pergoto njoppa goondinal mu66en, ina njambundura, ina mbanyunduri. ¹¹ Annabaabe fewree6e heew6e 6angan, kiila heew6e. ¹² Bonandaaji keewan faa njinngu yim6e heew6e buytoo. ¹³ Ammaa tinnitiido faa yottii timmoode fu, kam hisintee. ¹⁴ Kabaaru Lobbo haala laamu Laamdo o gooynete e adunaaru ndu fuu, faa lenyi fuu ke6a seedaaku nguun. Ndeen adunaaru timmata.

*Haala torra mawdo e gartol Almasiihu
(Marku 13.14-27, Lukka 21.20-28)*

¹⁵ —On nji'an «huunde nyiddiniinde bonnoore»*
nde annabi Daniyiila haalnoo kabaaru muudum.

* **24:15** Daniyiila 9.27, 11.31, 12.11.

Huunde ndeen darnete dow nokkuure seniinde ndeen.† (Janngudo dum fuu, faama maanaa majjum.) ¹⁶ Ndeen, tawaabe ley Yahuudiya fuu ndoggira baamle. ¹⁷ Tawaado dow suudu, taa wi'a jippoto hooya gineeji ley suudu muudum. ¹⁸ Tawaado ngesa, taa yeccoo faa hooyowa saaya muudum. ¹⁹ Kay, debereedu'en e musinteebe njaran torra ley balde deen! ²⁰ Njaaree Laamdo taa doggudu moodon laatoo wakkati dabbunde naa nyalaande fowteteende. ²¹ Sabo ndeen, torra mawdo wadan mo hono muudum wadaay gilla fuddoode adunaaru faa joonin, woodi du hono muudum wadataa abada katin. ²² Sini tawiino balde deen nda66indinaaka, fay gooto hisataano. Ammaa Laamdo ra66indinii de saabe subaabe muudum. ²³ Wakkati oon, si goddo wi'ii on: «Ndaaree! Inan Almasiihu do», naa «Inani mo to», taa ngoondinee. ²⁴ Sabo almasiihu'en fewreebe e annabaabe fewreebe 6angowan, ngada maandeeji mawdi e kaayeeffiji faa majjina fay subaabe been, si na laatoo. ²⁵ Paamee wooda. Mi haalanii on gilla dum waraay. ²⁶ Si yimbe mbi'ii on: «Inani mo ley ladde», taa njehee. Naa si 6e mbi'ii: «Inani mo ley cuudi toon», taa ngoondinee. ²⁷ Si goonga, no mayyere yaynirta e kammu gilla lettugal faa gorgal ni, hono noon Bii Neddo wardata. ²⁸ To ko saadi woni fuu, toon jigaaje kawritata.

²⁹ —Wakkati gooto, caggal torra balde deen, naange ni66an, lewru selan yaynude, koode

† **24:15** Do Iisaa haali ko annabi Daniyiila sappinoo: kaananke gooto wattan tooru e ley suudu dewal mawndu Alhuudiyankoo6e. Ko o sappinoo duum wadii gilla Iisaa rimaaka. Joonin Iisaa wi'i hono majjum wartan katin.

kammu caaman, kulle gonde dow kammu deen ndimmboto.† ³⁰ Wakkati oon, maande Bii Neddo oon ɓangan dow kammu, lenyi adunaaru diin fuu mboyan mettorgal. Be nji'an Bii Neddo oon, ina wara e duule, ina warda e baawde e teddeengal manngal. ³¹ Buututal manngal fuufete, de o nula maleyka'en makko lettugal e gorgal, hordoore e so66iire, kawrundura subaa6e makko 6een gilla to adunaaru fuddi faa to haadi.

Bannol dow yibbi

(Marku 13.28-31, Lukka 21.29-33)

³² Ekitee ko yibbi hollata: si licce makki keyditii, haakorooji makki du mbilitii fu, oɗon anndi ndungu ɓadake. ³³ Noon du, si on nji'ii kulle deen fuu, annditon wakkati oon ɓadake, imo woni e dammbugal galle. ³⁴ Goonga kaalanammi on: jamaanu o timmataa tawee kulle deen fuu ngadaay. ³⁵ Kammu e leydi timman, de haalaaji am kaa timmataa abada.

No fay gooto anndiraa timmoode si wanaa Laamɗo

(Marku 13.32-37, Lukka 17.26-30, 34-36)

³⁶ —Ammaa nyalaande ndeen e wakkati oon fay gooto anndaa dum, wanaa maleyka'en won6e dow kammuuli, wanaa Biddo oon. Walaa anndudo dum si wanaa Baabiiwo oon. ³⁷ Hono no laatorinoo wakkati Nuuhu, noon du laatortoo si Bii Neddo warii. ³⁸ E ley nyalaade deen fadde ilam tuufaandu daam warude, yim6e ina nyaama, ina njara, ina ɓanɗa, ina ɓanɗee, faa nyannde Nuuhu naati laana kaan. ³⁹ Be paamaay faa'e faa ilam

† **24:29** Esaaya 13.10, 34.4, Jowiila 2.10.

tuufaandu daam wari, yooli 6e fuu. Garol Bii Neddo du, hono noon laatortoo. ⁴⁰ Wakkati oon, worbe dido tawdete ley ngesa. Gooto mubben hooyete, gooto du yoppee. ⁴¹ Rewbe dido undoo6e tawete dow unirde. Gooto mubben hooyete, gooto du yoppee. ⁴² Ndelle, kakkilon, sabo on anndaa wakkati mo Joomiraado mon warata. ⁴³ Paamee dum do: si jom galle ina anndunoo wakkati mo gujjo warata ley jemma, waalan hakkilde, yop-pataano o naata suudu muudum. ⁴⁴ Ndelle, onon du cegilee, sabo Bii Neddo waran e wakkati mo on miilaaki.

*Haala golloowo koolniido e golloowo bondo
(Lukka 12.41-48)*

⁴⁵ —Ndelle, moy woni golloowo koolniido, jom hakkillo? Oon woni mo joomum halfini golloo6e muudum faa hokka dum'en nyaamdu mubben e wakkati kaando. ⁴⁶ Barke woodanii golloowo mo joomum warti, tawi ina wada no yamiraa noon. ⁴⁷ Goonga kaalanammi on: joomiiko oon halfinan mo jawdi muudum fuu. ⁴⁸ Ammaa si golloowo oon wo bondo, wi'ii ley bernde mum joomum 6ooyan wartaay, ⁴⁹ de fuddi ina fiya banndiraabe muudum golloo6e, ina nyaamda ina yarda e sulotoo6e, ⁵⁰ ndeen kaa, joomiiko wartan nyalooma mo o anndaa e wakkati mo o miilaaki. ⁵¹ Joomiiko oon jukkoto mo jukkungo naawngo, watta mo hakkunde munaafiki'en. Toon bojji e neryundurde nyiiye ngoni.

25

Banndol haala surbaabe sappo

1 —Inan no laamu Laamdo nanndi: wo hono surbaaŋe sappo hooyuŋe fitillaaji muŋŋen de njehi faa njaŋŋowoo ŋaŋudo.* 2 Njoyo maŋŋe ngalaa hakkillo, njoyo maŋŋe du ina ngoodi hakkillo. 3 Be ngalaa hakkillo ŋeen kooyi fitillaaji tawi njooŋaaki nebbam. 4 Jom'en hakkillo ŋeen kaa njaadi paali nebbam e fitillaaji muŋŋen. 5 Nde ŋaŋudo oon jenngunoo waraay ndeen, ŋe fuu ŋe ŋoŋi, ŋe daanii. 6 Faa hakkunde jemma, yeewnaango nanaa, wi'i: «Inan ŋaŋudo oon! Njaltee! Njaŋŋowee mo!» 7 Ndeen surbaaŋe ŋeen fuu pini, ina moyyina fitillaaji muŋŋen. 8 Surbaaŋe ŋe ngalaa hakkillo ŋeen mbi'i jom'en hakkillo ŋeen: «Njedee min nebbam moodon daam, sabo inan fitillaaji amin ina nyifa.» 9 Jom'en hakkillo ŋeen njaabii, mbi'i: «Gasataa, sabo ko min njogii duum heyataa en, en fuu. Njehee to sonnoŋe, coodowon!» 10 Ko ŋe njehi faa ŋe coodowa nebbam duum, ŋaŋudo oon yottii. Segilinoŋe ŋeen naatidi e makko e ley suudu weltaare nduun, de dammbugal ngaal ommbaa. 11 Faa ŋooyi seeda, surbaaŋe heddiŋe ŋe cegilaaki ŋeen ngarti, keddii ina nodda, ina mbi'a: «Joomii amin, joomii amin, omtan min!» 12 Ammaa o jaabii ŋe, o wi'i: «Goonga kaalanammi on: mi anndaa on.»

13 Iisaa sakitii wi'i:

—Kakkilon ndelle, sabo on anndaa nyalaande naa wakkati mo Bii Neddo wartata oon.

*Banndol haala golloŋe tato
(Lukka 19.11-27)*

* 25:1 E al'aada Alhuudiyankooŋe ŋaŋudo ina yaada e yigiraŋe jom suudu muudum, sabo kam'en ndammata dum.

14—Laamu Laamdo ina nanndi e gorko cegiliido faa dilla, noddi maccube mum, de halfini dum'en jawdi mum. 15 O halfini gooto maɓɓe mutakal kanje keme joy, goddo keme didi, tataɓo oon hemre, mono fuu ko fotata e muudum. Caggal duum, o dilli. Wakkati oon ni, 16 kalfinaado mutakal kanje keme joy oon yehi luumorii dum, hebi mutakal keme joy godde. 17 Jom keme didi oon du wadi noon, tinii kam du mutakal keme didi godde. 18 Ammaa jom mutakal hemre oon yehi wasowi ngayka, uwi toon ko joomum oon hokkunoo dum.

19 Faa ɓooyi caggal majjum, joomii ɓe oon warti, noddi ɓe, faa ndaara hiisa ceede deen. 20 Kalfinaado mutakal kanje keme joy oon wari, waddi mutakal keme joy godde, wi'i: «Joomam, a halfinii kam mutakal keme joy. Ndaar, mi tinorake de mutakal keme joy godde.» 21 Joomiiko oon wi'i mo: «Gasii. Wo a maccudo lobbo, koolniido. Saabe a hoolnake e ko famdi, mi halfinte ko heewi. War naatu faa ceyododen!» 22 Kalfinaado mutakal keme didi oon wari kam du, wi'i: «Joomam, a halfinii kam mutakal kanje keme didi. Ndaar, mi tinorake de mutakal keme didi godde.» 23 Joomiiko oon wi'i mo: «Gasii. Wo a maccudo lobbo, koolniido. Saabe a hoolnake e ko famdi, mi halfinte ko heewi. War naatu faa ceyododen!» 24 Kalfinaado mutakal kanje hemre oon wari kam du, wi'i: «Joomam, mido anndunoo a gorko tiidudo alhaali: ada taya ko a aawaay, ada hawrundura to a sarkaay aawdi. 25 Saabe dum, kulumi, njahumi iroyimi kanje maa oon. Haya, inan giney maa.» 26 Joomiiko jaabii mo, wi'i: «Maccudo bonɗo, jaayɗo! Ada anndunoo mido taya

ko mi aawaay, mido hawrundura to mi saakaay aawdi. ²⁷ Ndelle, ada haannoo wattude kanje am oon to tinoobe buudi, faa danya ko tinoriimi si mi wartii. ²⁸ Joonin, teetee mo mutakal hemre kanje oon, kokkon dum jom mutakal kanje keme joy oon. ²⁹ Sabo jogiido fuu beydante faa heewa. Ammaa mo walaa oon, fay seeda ko jogii duum teetete. ³⁰ Maccudo jaaydo oon kaa, paddee dum yaasin e ley nimre ndeen. Toon bojji e njeryundurde nyiye ngoni.»

No Bii Neddo oon sarortoo yimbe fuu

³¹—Nde Bii Neddo wardi e teddeengal muudum, kam e maleyka'en fuu, joodoto e joodorgal laamu muudum teddungal ngaal. ³² Yimbe adunaaru been fuu kawrundurte yeeso makko, o sennda be hono no duroowo senndirta baali e be'i ni: ³³ o heedina baali diin e junngo makko nyaamo, o heedina be'i diin e junngo makko nano. ³⁴ Ndeen Kaananke oon wi'ata wonbe junngo mum nyaamo been: «Ngaree, onon be Baaba am barkini, nja'bee laamu mo ndesanadon gilla e fuddoode adunaaru ndu. ³⁵ Sabo mi yolbiino, de on nyaamnii kam. Mi domdiino, de on njarnii kam. Mi laatakeno beero, de on nja'bbake kam. ³⁶ Mi holiino, de on koltinii kam. Mi nyawiino, de on cawrii kam. Mi uddanooma ley kasu, de on ndaarowii kam.» ³⁷ E wakkati oon, fonnditiibe been njaabotoo mo, mbi'a: «Joomiraado, ndey min nji'i ada yolbi, de min nyaamni ma naa ada domdi, de min njarni ma? ³⁸ Ndey min nji'i a beero, de min nja'bbii ma, naa a koldo, de min koltini maa? ³⁹ Ndey min nji'i a nyawdo naa a uddaado ley kasu, de min ngari

ndaarude ma?» ⁴⁰ Kaananke oon jaaboto 6e wi'a: «Goonga kaalanammi on: ko ngadandon gooto e burdo famdude ley sakiraa6e am been fu, wo miin ngadandon.»

⁴¹ Caggal duum, o wi'an won6e junngo makko nano been: «Mboddee kam, onon hudaabe Laamdo! Njehee ley yiite duumiinge nge Laamdo resani Ibiliisa e maleyka'en muudum ngeen!

⁴² Sabo mi yolbiino, de on nyaamnaay kam. Mi domdiino, de on njarnaay kam. ⁴³ Mi weeriino, de on njippinaay kam. Mi holiino, de on koltinaay kam. Mi nyawiino, mi uddanooma, de on ngaraay ndaarude kam.» ⁴⁴ Ndeen, 6e njaaboto mo kam6e du, 6e mbi'a: «Joomiraado, ndey min nji'i ada yolbi naa ada domdi naa ada weeri naa ada holi naa ada nyawi naa ada ommbaa ley kasu, de min mballaay ma?» ⁴⁵ O jaaboto 6e, o wi'a: «Goonga kaalanammi on: ko on ngadanaay gooto e bur6e famdude 6ee do duum, wo miin woni on ngadanaay.» ⁴⁶ Ndeen, 6e njahan ley jukkungo duumiingo, de fonnditiibe been ke6a nguurndam nduumiidam.

26

No maw6e diina ndawriri faa nangga Iisaa

(Marku 14.1-2, Lukka 22.1-2, Yuhanna 11.45-53)

¹ Nde Iisaa timminnoo waajuuji diin fuu, wi'i taalibaa6e muudum been:

² —Odon anndi balde didi keddanii en e iidi Faltagol*, de Bii Neddo hokkitirte faa tontee e leggal palaangal.

* **26:2** Iidi Faltagol wo miccinoori nyannde nde Laamdo wurtini Israa'iila'en Misira. Indi miccina no maleyka faltorii suudu fuu ndu yiyam mooytaa e dammbugal muudum.

³ E wakkati oon, hooree6e almaami'en e maw6e Alhuudiyankoo6e been kawritowi galle Almaami Mawdo bi'eteedo Kayafas. ⁴ Be fuu 6e ndawridi faa 6e nanngira Iisaa hiila, 6e mbara dum. ⁵ Ammaa 6e mbi'i:

—Taa ngaden dum ley iidi ndi de yim6e muurta.

*No debbo joordi nebbam uurdam dow Iisaa
(Marku 14.3-9, Yuhanna 12.1-8)*

⁶ Tawi Iisaa ina woni ley Baytaniya to suudu Simon noddirteedo ceppindo. ⁷ Debbo gomma 6attitii dum ina jogii faandu nebbam uurdam, tiidudam coggu sanne. O tawi Iisaa ina nyaama, o joori dam dow hoore muudum. ⁸ Nde taalibaa6e been nji'unoo dum ndeen, mettaa, ina mbi'a:

—Dume saabii de nebbam daam bonniraa ni?
⁹ Idam waawnoo sonneede ceede keewe6e, de ceede deen kokkee talkaa6e.

¹⁰ Iisaa faamii ko 6e kaalata duum, wi'i 6e:

—Ko wadi de odon torra debbo o? O gollanii kam gollal lobbal. ¹¹ Si goonga, talkaa6e ina tawdee e moodon wakkati fuu. De miin kaa, mi tawdataake e moodon wakkati fuu. ¹² O joorii nebbam uurdam dam dow banndu am faa o segilanoo kam uweede. ¹³ Goonga kaalanammi on: do Kabaaru Lobbo waajaa e adunaaru ndu fuu, ko debbo o wadi duum fillitete, faa o miccotee.

*No Yahuuda jamborii Iisaa
(Marku 14.10-11, Lukka 22.3-6)*

¹⁴ Ndeen Yahuuda Isikariyotto, gooto e taalibaa6e sappo e dido been, yehi to hooree6e almaami'en, ¹⁵ wi'i dum'en:

—Dume kokkoton kam si mi waddanii on Iisaa?

Ndeen 6e njobi mo buudi cardi capande tati.
¹⁶ Gilla ndeen, Yahuuda ina filoo wakkati faa jam-
 boo Iisaa.

*No Iisaa wafiri hiraande iidi Faltagol e taal-
 ibaaɓe muudum*

*(Marku 14.12-26, Lukka 22.7-23, Yuhanna
 13.21-30, 1 Korintunkooɓe 11.23-25)*

¹⁷ Nyalaande go'aɓerde iidi buuru mo wattaaka
 rabilla, taalibaaɓe ɓeen ngari, yami Iisaa, mbi'i
 ɗum:

—Toy njiddaa min cegilanowe hiraande iidi Fal-
 tagol ndeen?

¹⁸ O jaabii ɓe, o wi'i:

—Njehee ngalluure toon, naaton suudu maani,
 mbi'on ɗum: «Moodibbo wi'i wakkati muudum
 yonii. Wo to suudu maada wadata iidi Faltagol,
 kam e taalibaaɓe muudum.»

¹⁹ Taalibaaɓe ɓeen ngadi ko Iisaa yamiri ɗum'en,
 cegilii hiraande ndeen.

²⁰ Nde hiirnoo fu, Iisaa joododii e taalibaaɓe
 sappo e dido ɓeen faa ɓe kiirto. ²¹ Nde ɓe kiir-
 totonoo ndeen, o wi'i:

—Goonga kaalanammi on: gooto moodon jam-
 boto kam.

²² Be cunii sanne, heddi iɓe yamira mo gooto
 gooto, mono fuu ina wi'a:

—Joomam, kori wanaa miin?

²³ O jaabii, o wi'i:

—Cuuwidindo e am junngo muudum ley le'al
 ngal, oon jambotoo kam. ²⁴ Tilay Bii Neddo
 yoppira adunaaru no haaliraa ley Binndi diin
 ni. Ammaa bone woodanii jambotoodo Bii Neddo

oon! Gorko oon, si rimaakano fey ɓuri woodde e muudum.

²⁵ Yahuuda jamboytoodo mo oon hooyi haala, yami mo, wi'i:

—Moodibbo, kori wanaa miin?

O jaabii dum, o wi'i:

—Aan e hoore maa haali.

²⁶ Nde ɓe nyaamannoo ndeen, Iisaa hooyi buuru, yetti Laamɗo, heltii, hokki taalibaaɓe muudum ɓeen, wi'i:

—Njaɓee, nyaamee. Dum woni ɓanndu am.

²⁷ Caggal ɗuum, o hooyi horde cabijam, o yetti Laamɗo, o hokki ɓe, o wi'i:

—Njaree, on fuu. ²⁸ Dum woni yiiyam am tabintinoojam amaana Laamɗo. Dam rufete saabe heewɓe faa hakkeeki muɓɓen njaafee. ²⁹ Mido haalana on: mi yarataa cabijam ɗam katin si wanaa nyannde nde njardowammi e moodon kesam ley laamu Baaba am.

³⁰ Caggal ɓe njimii Jabuura,† ɓe njalti, ɓe njehi dow waamnde wi'eteende Jaytun.

*No Iisaa sapporii Piyeer wi'an anndaa dum
(Marku 14.27-31, Lukka 22.31-34, Yuhanna 13.36-38)*

³¹ Wakkati oon, Iisaa wi'i ɓe:

—Ley jemma o, on fuu on njoppa kam, sabo ina winndaa: «Mi fiyan duroowo piide maayde, de coggal baali ngaal sankitoo.»‡

Iisaa ɓeydi, wi'i:

† **26:30** Al'aada Alhuudiyankooɓe woni yimude jimi Jabuura 115-118 e hiraande iidi Faltagol. ‡ **26:31** Jakariyaa 13.7.

³² —Ammaa nde iirtinowaami fu, mi artoyto on Galili.

³³ Ndeen Piyeer hooyi haala, wi'i mo:

—Fay si 6e fuu 6e njoppi ma, miin kaa abada mi yoppataa ma.

³⁴ Iisaa jaabii mo, wi'i:

—Goonga kaalanammaami: jemma o pay, fadde ndontoori joggude a wi'an a anndaa kam kile tati.

³⁵ Piyeer wi'i mo:

—Fay si tilsi mi maaydan e maada, abada mi wi'ataa mi anndaa ma.

Taalibaabe been fuu mbi'i hono noon.

*No Iisaa nyaagorii Laamdo ley Geccemane
(Marku 14.32-42, Lukka 22.39-46)*

³⁶ Caggal duum, Iisaa yottodii e ma66e nokku bi'eteedo Geccemane, wi'i 6e:

—Njoodde do, faa mi yaha mi wadowa du'aare.

³⁷ O yaadi e Piyeer e 6i66e Jebede dido been, 6ernde makko fuddi maatude mettorgal e kaadeefi. ³⁸ Wakkati oon, o wi'i 6e:

—Mettorgal ina mawni e am sanne faa ina nesa warude kam. Keddee do, ndoomidee e am, kakkilen.

³⁹ O toowti seeda, o hippi yeeso makko e leydi, imo du'oo, imo wi'a:

—Baabiiwo, si tawii ina laato, woddinam horde torra nde. Ammaa taa laatoroo no muuyirmi, laatoroo no muuyirdaa aan.

⁴⁰ O warti, o tawi i6e daanii. O wi'i Piyeer:

—On ngalaa semmbe faa ndoomidon e am fay haddi wawtu gooto naa? ⁴¹ Kakkilee, ndu'ee, taa on njarribe. Sabo hakkillo ina heewi anniya lobbo, ammaa terde ina lokkidi.

⁴² O yehi katin, o du'ii, o wi'i:

—Baabiiwo, si tawii horde bone nde waawaa woddineede si wanaa mi yara dum fu, muuyde maa laatoo.

⁴³ O warti, o tawi 6e daantake, sabo doyngol ma66e na teddi sanne. ⁴⁴ O yehi katin, o du'ii tata6erde hono no o du'orinoo ni. ⁴⁵ Caggal duum, o warti to taalibaa6e been, o wi'i dum'en:

—On daani, odon ɲotta naa? Ndaaree, wakkati o yottake! Bii Neddo wattete e juude luttu6e.

⁴⁶ Ummee njehen! Inan jambotoodo kam oon ina 6attitii.

No Iisaa nanngiraa

(Marku 14.43-50, Lukka 22.47-53, Yuhanna 18.3-12)

⁴⁷ O tilaaki haalude, faa Yahuuda, gooto e sappo e dido been, yottii ina wondi e yim6e heew6e jogii6e kaafaaje e cabbi. Wo 6e nulaa6e hooree6e almaami'en e maw6e Alhuudiyankoo6e.

⁴⁸ Jambotoodo mo oon hokkiino 6e filnde, wi'i:

—Mo mucciimi fu, oon woni kanko. Nanngon dum.

⁴⁹ Wakkati oon pay, Yahuuda 6attitii Iisaa, wi'i dum:

—Foofoo Moodibbo!

O muccii dum. ⁵⁰ Iisaa jaabii mo, wi'i:

—Gido am, wadu ko waddi maa duum.

Wakkati oon, 6e 6attitii Iisaa, 6e nanngi dum, 6e tiigii dum. ⁵¹ Gooto e wondube e Iisaa been soorti kaafaahi mum, soppi maccudo Almaami Mawdo, tayi nowru muudum. ⁵² Ndeen, Iisaa wi'i mo:

—Soornu kaafaahi maa ki e hulgo muudum, sabo kamretee6o kaafaahi fuu, kaafaahi halkata

ɗum. ⁵³ Maa du aɗa miila joonin mi waawaa noddude Baaba am nulda kam ko ɓuri konuuji sappo e ɗiɗi maleyka'en naa? ⁵⁴ Ammaa si ɗum laatorake noon, noy ko winndaa e ley Binndi ɗiin ɗuum tabitirta? Di mbi'ii sanaa ɗum laatoroo noon.

⁵⁵ E wakkati oon, o wi'i jamaa oon:

—Ko waɗi de ngardudon e kaafaaje e cabbi faa nanngon kam hono wo mi gujjo? Nyannde fuu mido joodinoo ley suudu dewal mawndu nduun, mido janngina, de on nanngaay kam. ⁵⁶ Ammaa ɗum fuu waɗan faa Binndi annabaaɓe ɗiin tabita.

Ndeen, taalibaaɓe been fuu njoppi mo, ndoggi.

No mawɓe ɗiina carorii Iisaa
(Marku 14.53-65, Lukka 22.54-55, 63-71, Yuhanna 18.13-14, 19-24)

⁵⁷ Nannguɓe Iisaa been njaari ɗum to Kayafas Almaami Mawɗo oon. Tawi jannginoobe Tawreeta e mawɓe lenyol been kawritii toon. ⁵⁸ Piyeer le, ina jokki mo to toowti seeda, faa e taliyaare galle Almaami Mawɗo oon. O naati ley galle oon, o joododii e doomoobe been faa o yi'a no ɗum sakitortoo.

⁵⁹ Woodi, hooreeɓe almaami'en e jeyaabe e waalde Saahiiɓe ndeen fuu ina piloo fewre nde pelda Iisaa faa waree, ⁶⁰ de ɓe keɓaay. Fay ko heewɓe ngari seedanaade mo pene ɗuum, sabaabu baawɗo warude mo fuu walaa. Sakitii, worɓe ɗiɗo ngari, ⁶¹ mbi'i:

—Kanko wi'unoo imo waawi liɓude suudu dewal Laamɗo, de o nyiɓtoo ndu ley balɗe tati.

⁶² Almaami Mawɗo oon ummii, wi'i Iisaa:

Walaa ko njaabotodaa naa? Ko yimbe 6e ceedante duum wo dume?

⁶³ Dum fuu imo deyyinii. Almaami Mawdo oon wi'i mo:

—Mido yamire e innde Laamdo buurdo, kaalanaa min si tawii aan woni Almasiihu, Bii Laamdo oon.

⁶⁴ O jaabii dum, o wi'i:

—Aan e hoore maa haali. Katin, mido wi'a on: gilla joonin, on nji'an Bii Neddo ina joodii gere nyaamo Jom baawde oon. O warowan dow duule kammu.

⁶⁵ Haalaaji makko diin metti Almaami Mawdo oon faa seeki kaddule muudum, wi'i:

—O mbonkake Laamdo! Walaa fuu ko kaajaraden seedebe katin! On narii noppi moodon ko o mbonkii Laamdo duum. ⁶⁶ Dume miilidon?

Be njaabii, 6e mbi'i:

—Imo haani wareede.

⁶⁷ Caggal duum, 6e tutti e yeeso makko, 6e culkii mo. Wobbe mabbe ina peenya mo, ⁶⁸ ina mbi'a:

—Hey Almasiihu! Si a annabaajo, haalan min moy fiyi ma!

No Piyeer wi'iri anndaa Iisaa

(Marku 14.66-72, Lukka 22.56-62, Yuhanna 18.15-18, 25-27)

⁶⁹ Tawi Piyeer ina joodii yaasin suudu nduun ley taliyaare galle oon. Gooto e horbe wonbe doon battitii mo, wi'i:

—Aan, ada wondunoo e Iisaa Galilinkeejo oon.

⁷⁰ O yeddi dum hakkunde yimbe fuu, o wi'i:

—Mi faamaay ko kaalataa duum.

⁷¹ Caggal duum, o fonndii to dammbugal galle toon. Kordo goddo yi'i mo, wi'i wonbe doon been:

—Gorko o ina wondunoo e Iisaa Nasaraatuujo oon.

⁷² Piyeer yeddi katin, wi'i:

—Mi hunake, mi anndaa gorko o.

⁷³ Faa booyti seeda, dariibe doon been battii Piyeer, mbi'i dum:

—Tannyoral, aan du wo a gooto ma66e, sabo demngal maa ngal hollii to yuurudaa.

⁷⁴ E ley duum, Piyeer fuddi hunaade e huttaade, ina wi'a:

—Mi anndaa gorko o!

Wakkati oon pay, ndontoori joggi. ⁷⁵ De Piyeer miccitii ko Iisaa wi'unoo duum: «Fadde ndontoori joggude, a wi'an a anndaa kam kile tati.» O wurtii yaasin, imo woya bojji cattudi.

27

No Iisaa yaariraa to Pilaatu

(Marku 15.1, Lukka 23.1-2, Yuhanna 18.28-32)

¹ Gilla fajiri, hooree6e almaami'en e maw6e lenyol been fuu kawriti, ndarni anniya warude Iisaa. ² Be ka66i mo, 6e njaari mo, 6e ngatti mo e juude Pilaatu goforneer oon.

No Yahuuda maayiri

(Golle Nulaabe 1.18-19)

³ Nde Yahuuda jambiido Iisaa oon yi'unoo no Iisaa saroraa wo bareteedo fu, mimsiti. O wartiri buudi cardi capande tati diin to hooree6e almaami'en e maw6e lenyol been. ⁴ O wi'i dum'en:

—Mi luttii ko njambiimi mo walaa feloore duum!

Be njaabii mo, 6e mbi'i:

—Ko jomi min? Wo aan dum woodani.

⁵ Yahuuda faddi ceede deen ley suudu dewal mawndu nduun, dilli. Ndeen yehi, hooyi boggol, waritowii. ⁶ Hooreeɓe almaami'en been kooyi ceede deen, mbi'i:

—Dagaaki ceede de ngattee ley keesu oon, sabo wo dum njobdi yiyyam.

⁷ Be ndawridi dow majjum, de ɓe kooyi ceede deen, ɓe coodi ngesa mahoowo loode, ɓe ngadi nga caabeeje weerɓe. ⁸ Dum wadi de ngesa ngaan ina wi'ee «Ngesa Yiyyam» faa hannden. ⁹ Noon haala ka annabi Yeremiya haalnoo kaan tabintiniraa nde wi'unoo:

«Be kooyii buudi cardi capande tati,
coggu mo yimɓe Israa'iila kiisorii yonki
makko,

¹⁰ ɓe coodi dum ngesa mahoowo loode,
hono no Joomiraado yamiri kam ni.»*

No Pilaatu yamiri Iisaa

(Marku 15.2-5, Lukka 23.3-5, Yuhanna 18.33-38)

¹¹ Iisaa darii yeeso goforneer oon. Oon yami mo, wi'i:

—Aan woni kaananke Alhuudiyankooɓe oon naa?

O jaabii, o wi'i:

—Aan e hoore maa haali.

¹² Ammaa nde hooreeɓe almaami'en e mawɓe lenyol been pelannoo mo ndeen, o nootaaki fay huunde. ¹³ Ndeen Pilaatu wi'i mo:

—A nanataa ko ɓe ceedante duum fuu naa?

¹⁴ Ammaa o jaabaaki faa'e. Dum haaynii goforneer oon sanne.

* **27:10** Jakariyaa 11.12-13, Yeremiya 19.1-13, 32.6-9.

No Iisaa saroraa wo bareteedo
(Marku 15.6-15, Lukka 23.13-25, Yuhanna
18.39-19.16)

¹⁵ Wakkati Iidi Faltagol fuu, goforneer oon ina woowi yoofande yimbe been kasuujo gooto mo njidi yoofaneede. ¹⁶ Wakkati oon, ina woodi kasuujo jom innde, bi'eteedo Iisaa Barabas. ¹⁷ E ley ko jamaa oon hawriti duum, Pilaatu yami be, wi'i:

—Moy njidudon mi yoofana on: Iisaa Barabas naa Iisaa bi'eteedo Almasiihu oon?

¹⁸ Si goonga, Pilaatu faamii wo kiram wadi de be kokkitiri Iisaa. ¹⁹ Katin du, wakkati o joodinoo ley sarordu oon, jom suudu makko neli e makko, wi'i:

—Cela gorko ponnditiido oon, sabo jemma hankin koydi makko tampinii kam sanne.

²⁰ Hooreebe almaami'en e mawbe lenyol been ndunyi jamaa oon nyaagoo Pilaatu yoofana be Barabas, de wara Iisaa. ²¹ Goforneer oon yamtindii be:

—Moy e dido been njidudon mi yoofana on?

Be njaabii, be mbi'i:

—Barabas!

²² Pilaatu yami be, wi'i:

—Ndelle, noy ngadammi Iisaa bi'eteedo Almasiihu oon?

Be fuu be njaabii, be mbi'i:

—Tontu mo e leggal palaangal!

²³ O yami be, o wi'i:

—Dume o wadi ko boni?

De be beydi yeewnaade semmbe, i6e mbi'a:

—Tontu mo e leggal palaangal!

²⁴ Ndeen Pilaatu yi'i walaa ko waawi, tawi du muurtere ina ummoo. O hooyi ndiyam, o looti juude makko yeeso yimbe been, o wi'i be:

—Miin kaa, baka am walaa e rufugol yiiyam gorko o. Wo onon dum woodani.

²⁵ Be fuu 6e njaabii, 6e mbi'i:

—Yiiyam makko ina yowii dow amin, minen e 6i66e amin!

²⁶ Ndeen, Pilaatu yoofani 6e Barabas, de yamiri Iisaa fiyee dorri. Caggal duum, o hokkitiri dum tontowee e leggal palaangal.

No sordaasiibe njalnorii Iisaa

(Marku 15.16-20, Yuhanna 19.2-3)

²⁷ Sordaasiibe goforneer been njaari Iisaa to galle laamorde ley hu6eere toon. Be ngaddi fedde sordaasiibe been fuu piilii mo. ²⁸ Be 6orti mo

kaddule makko, 6e 6orni mo saaya mbodeeha.† ²⁹ Caggal duum, 6e canyi taarde gi'e, 6e kippi e hoore makko, 6e ngatti loosol e junngo makko nyaamo. Ndeen 6e kofii yeeso makko, i6e njalnoroo mo, i6e mbi'a:

—Foofoo, kaananke Alhuudiyankoo6e!

³⁰ Be tutti dow makko, 6e kooyi loosol ngool i6e piya mo hoore. ³¹ Nde 6e tilinoo jalnoraade mo ndeen, 6e itti saaya kaan, 6e 6orni mo kaddule makko. Ndeen 6e njaari mo faa 6e tontowa mo e leggal palaangal.

No Iisaa tontiraa dow leggal palaangal

(Marku 15.21-32, Lukka 23.26-43, Yuhanna 19.17-27)

³² Nde 6e njaltannoo ngalluure ndeen fu, 6e kawri e gorko jeyaado Sireene bi'eteedo Simon. Sordaasiibe been ndooldi mo o wakkoo leggal

† **27:28** Wakkati Iisaa, saaya mbodeeha wo saaya ka kaananke 6ornotoo.

Iisaa palaangal ngaal. ³³ Be njottowii nokku bi'eteedo Golgata (maanaa majjum woni «Nokku Laalagal Hoore»). ³⁴ Be kokki Iisaa cabijam njil-lunduraadam e kaankaanggal faa o yara. Nde o meedunoo dum ndeen, o salii yarude.

³⁵ Nde 6e tontunoo mo e leggal palaangal ndeen, 6e pecciri kaddule makko cumnal. ³⁶ Caggal duum, 6e njoodii toon i6e ndooma mo. ³⁷ Be mbinndi sabaabu ko tonti mo, 6e takki dum do ti-imtude hoore makko doon. Binndi dow maggal na mbi'a: O WO IISAA, KAAANANKE ALHUUDIYANKOO6E. ³⁸ Tawi du, yanoobe dido tontidaa e makko, gooto gere nyaamo makko, gooto du gere nano makko. ³⁹ Yim6e faltotoobe doon been ina njenna mo, ina ndimmba ko'e mu66en, ⁴⁰ ina mbi'a:

—Aan li6oowo suudu dewal mawndu de nyi6too ndu ley balde tati, dannu hoore maa! Si wo a Bii Laamdo, jippa leggal palaangal ngal!

⁴¹ Hono noon, hooree6e almaami'en e jannginoobe Tawreeta e maw6e lenyol been fuu ina njal-noroo mo, ina mbi'a:

⁴² —O dannii wo66e, de o waawaa dannude hoore makko. Wo o kaananke Israa'iila. Jonle, o jippoo leggal palaangal ngal, faa ngoondinen mo. ⁴³ O halfinii hoore makko Laamdo. Laamdo hisina mo joonin si na yidi mo. Sabo o wi'ii wo o Bii Laamdo.

⁴⁴ Yanoobe tontaa6e dakkol makko been du ina mbonkoroo mo noon.

Haala maayde Iisaa

(Marku 15.33-41, Lukka 23.44-49, Yuhanna 19.28-30)

⁴⁵ Gilla hakkunde naange, nimre wadi e leydi fuu faa wakkati yamnde tati kiiral naange. ⁴⁶ Wakkati yamnde tati kiiral naange, Iisaa feekii feekaango toowngo, wi'i:

— *Eli, Eli, lama sabaktani?* (Dum na firta «Laamdo am, Laamdo am! Dume saabii de njoppudaa kam?») ⁴⁷ Nde wobbe dariibe toon been nannoo dum ndeen, mbi'i:

—Wo annabi Iliyaasa o noddata!

⁴⁸ Wakkati oon ni, gooto doggi waddowi tekkere, suuwi nde e ndiyam lammudam, ha66i nde e loosol. De o fonndini hunnduko Iisaa faa muyta. ⁴⁹ Ammaa heddiibe been mbi'i:

—Yoppu. Ndaaren yalla Iliyaasa waran danna mo.

⁵⁰ Caggal duum, Iisaa feekii feekaango toowngo katin, de yoofi yonki muudum.

⁵¹ Wakkati oon, lefol paliingol ley suudu dewal mawndu ngool seekii gilla dow faa ley, laatii taye difi. Leydi dimmbii, kaaye ceekii. ⁵² Caabeeje uditii, de seniibe maaynoobe heew6e iirtii. ⁵³ Caggal ko Iisaa iirtii duum, 6e njalti e caabeeje deen, 6e naati ngalluure seniinde ndeen. Yim6e heew6e nji'i 6e.

⁵⁴ Sordaasiibe doomu6e Iisaa been e hooreejo mu66en nji'ii no leydi dimmborii e ko wadi duum fuu. Be kuli sanne, 6e mbi'i:

—Si goonga ni, o wo Bii Laamdo!

⁵⁵ Rew6e heew6e ina ngoni to toowti, ina kaynoo. Wo 6e jokkunoo6e Iisaa gilla Galili faa 6e ngollana dum. ⁵⁶ Mariyama mo Magdala e Mariyama inna Yaakuuba e Yuusufi, kam e inna 6i66e Jebede ina ngoni hakkunde ma66e.

*No 6anndu Iisaa wattiraa e saabeere
(Marku 15.42-47, Lukka 23.50-56, Yuhanna
19.38-42)*

⁵⁷ Nde hiirnoo fu, gorko jom jawdi jeyaado Ari-matiya wari. Imo wi'ee Yuusufi. Kam du wo taalibaajo Iisaa. ⁵⁸ O yehi to Pilaatu, o njaarii dum 6anndu Iisaa. Pilaatu yamiri o hokkee ndu. ⁵⁹ O hooyi 6anndu nduun, o fiili dum e kasanke keso. ⁶⁰ O watti dum e saabeere heyre nde o wasannoo hoore makko e hayre. Caggal duum, o talliti hayre teddunde, o uddiri dammbugal saabeere ndeen, o dilli. ⁶¹ Mariyama mo Magdala e Mariyama goddo oon ina njoodii doon, ina kucciti e saabeere ndeen.

No sordaasiibe ndoomiri saabeere Iisaa

⁶² Jaango majjum wo nyalaande fowteteende. Hooree6e almaami'en e Farisa'en kawriti to Pilaatu, ⁶³ mbi'i dum:

—Joomii amin, min miccitake kiiloowo yim6e oon wi'iino nde wuurnoo ndeen, balde tati caggal maayde muudum iirtoto. ⁶⁴ Ndelle, njamiraa saabeere ndeen doomee faa nyalooma tata6o oon faltoo, taa taalibaa6e makko ngara mbujja 6anndu makko mbi'a yim6e been o ummitake hakkunde maay6e. Ndeen kaa, hiila cakitiika kaan 6uran arandeeha kaan bonde.

⁶⁵ Pilaatu wi'i 6e:

—Inan sordaasi'en ndaaroo6e. Njehee, kooyee dum'en, ndoomira saabeere ndeen no mbaawiri fuu.

⁶⁶ Be njehi hayboyde saabeere ndeen: 6e takki ommboode ndeen, 6e ngadi maande dow mayre, 6e ndarni doon sordaasiibe ndaaroo6e.

28

*No Iisaa ummintiniraa
(Marku 16.1-10, Lukka 24.1-12, Yuhanna 20.1-10)*

¹ Nde nyalaande fowteteende ndeen faltinoo fu, gilla naange fudaay nyannde alan, Mariyama mo Magdala e Mariyama goddo oon njehi ndaaroyde saabeere ndeen. ² De inan, leydi dimmbii semmbe. Maleyka Joomiraado yuuri dow kammu jippii, talliti hayre ndeen joodii dow mayre. ³ Imo jalbira hono mayyere, kaddule makko du ina ndawni far, hono jalbugol daandorgal ni. ⁴ Doomoobe been kuli sanne faa ina ndiwna, laatii hono maaybe ni. ⁵ Maleyka oon wi'i rewbe been:

—Onon kaa, taa kulee! Mido anndi Iisaa tontanoodo oon pilotodon. ⁶ O walaa do, o ummitake hono no o wiirunoo ni. Ngaree, ndaaree nokku do o waalinoo do. ⁷ De kenyon, njahon, kumpitowon taalibaaabe makko been o ummitake e maayde. Woodi, joonin o artoyto on Galili. Toon nji'oyton mo. Dum njoginoomi faa mi haalana on.

⁸ Rewbe dido been kenyii, ndilli to saabeere toon, ife keewi kulol e seyo manngo. Be ndoggi yaade faa be kaalanowa taalibaaabe makko been kabaaru o. ⁹ Wakkati oon ni, Iisaa hawri e mabbe, wi'i be:

—Foofoo!

Be battitii mo, be nanngi koyde makko, be cuji-dani mo. ¹⁰ Ndeen, o wi'i be:

—Taa kulee! Njehee mbi'owee taalibaaabe am been njaha Galili. Toon be nji'oyta kam.

No doomoobe saabeere Iisaa been pillorii ko wadi duum

¹¹ Nde rewɔe been ndillannoo ndeen, woɔɔe e sordaasiibe ndaarooɔe saabeere been kooti ngaluure toon, kaalani hooreeɔe almaami'en been ko wadi duum fuu. ¹² Hooreeɔe almaami'en been kawriti e mawɔe yimɔe. Be ndawridi faa ɔe kokka sordaasiibe been ceede keewɔe. ¹³ Be mbi'i dum'en:

—Mbi'on taalibaaɔe makko been ngarii jemma tawi odon daanii, de mbujji mo. ¹⁴ Si goforneer oon nanii dum fu, min koomtan dum, min keedana on e torra fuu.

¹⁵ Sordaasiibe been nanngi ceede deen, ngadi no mbiiraa noon. Nii du haala kaan fillortee hakkunde Alhuudiyankooɔe faa hannden.

No Iisaa bangirani taalibaaɔe muudum

(Marku 16.14-18, Lukka 24.36-49, Yuhanna 20.19-23, Golle Nulaaɔe 1.6-8)

¹⁶ Taalibaaɔe sappo e ngo'o been njehi Galili to dow waamnde nde Iisaa tindinnoo dum'en ndeen.

¹⁷ Nde ɔe nji'unoo mo ndeen, ɔe kujidani mo, ammaa woɔɔe maɔɔe cikkitirii. ¹⁸ O battitii, o wi'i ɔe:

—Mi hokkaama baawɔe fuu dow kammu e leydi. ¹⁹ Ndelle, njehee to lenyi yimɔe fuu, ngadon dum'en taalibaaɔe am, lootiron ɔe lootagal batisima e innde Baabiiwo e Biɔɔo e Ruuhu Ceniido. ²⁰ Njannginon ɔe ɔe njokka ko njamirmi on duum fuu. Anndee, mido wondi e moodon nyannde fuu faa do adunaaru timmi.

**Fulfulfe Burkina, Dewtere Laamɔ Amaana
Keso
Fulfulde Burkina New Testament**

copyright © 2012 SIM International

Language: Fulfulde Burkina (Fulfulde, Western Niger)

Dialect: Burkina

Translation by: SIM International

**Fulfulfe Burkina, Dewtere Laamɔ Amaana
Keso**

This translation, published by SIM International, was published in 2012.

If you are interested in obtaining a printed copy, please contact the SIM (Mission Protestante), BP 1552, Ouagadougou 01, BURKINA FASO.

This translation text is made available to you under the terms of the Creative Commons License: Attribution-Noncommercial-No Derivative Works. (<http://creativecommons.org/licenses/by-nc-nd/3.0/>) In addition, you have permission to port the text to different file formats, as long as you do not change any of the text or punctuation of the Bible.

You may share, copy, distribute, transmit, and extract portions or quotations from this work, provided that you include the above copyright information:

You must give Attribution to the work.

You do not sell this work for a profit.

You do not make any derivative works that change any of the actual words or punctuation of the Scriptures.

Permissions beyond the scope of this license may be available if you contact us with your request.

This translation is made available to you under the terms of the Creative Commons Attribution-Noncommercial-No Derivatives license 4.0.

You may share and redistribute this Bible translation or extracts from it in any format, provided that:

You include the above copyright and source information.

You do not sell this work for a profit.

You do not change any of the words or punctuation of the Scriptures.

Pictures included with Scriptures and other documents on this site are licensed just for use with those Scriptures and documents. For other uses, please contact the respective copyright owners.

PDF generated using Haiola and XeLaTeX on 11 Nov 2022 from source files
dated 29 Jan 2022
c32b76d2-ab0d-5ad5-a698-b4140754fcc2